

Institutionen för husdjursgenetik

Hälsa, mentalitet och funktion hos golden retriever

av

Jenny Sjökvist

Handledare:

Birgitta Åhman, Lennart Swenson

Erling Strandberg, Birgitta Danell

Examensarbete 259

2004

Examensarbete ingår som en obligatorisk del i utbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett elevarbete och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

Institutionen för husdjursgenetik

Hälsa, mentalitet och funktion hos golden retriever

av

Jenny Sjökvist

Agrovoc: Breeding aims, dogs, health, mental health, questionnaire
Other: Golden retriever

Handledare:

Birgitta Åhman, Lennart Swenson

Erling Strandberg, Birgitta Danell

**Examensarbete 259
2004**

Examensarbete ingår som en obligatorisk del i utbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett elevarbete och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

Omslagsbild: Combine Apple of My Eye, fotograferad av Chantal Lefeivre, Schweiz

ABSTRACT	1
REFERAT	1
INLEDNING	2
GOLDEN RETRIEVERNS URSPRUNG OCH ANVÄNDNING	3
HÄLSOPROBLEM	5
<i>HUD</i>	5
<i>Fukteksem</i>	5
<i>Seborré</i>	5
<i>Allergi</i>	6
<i>ÖRON</i>	7
<i>Ytterörat</i>	7
<i>Mellanörat</i>	8
<i>Innerörat</i>	8
<i>ÖGON</i>	9
<i>Progressiv Retinal Atrofi</i>	9
<i>Katarakt</i>	9
<i>URINORGANENS SJUKDOMAR</i>	10
<i>Urinvägsinfektion</i>	10
<i>Urinsten</i>	10
<i>Njursvikt</i>	10
<i>MAG- OCH TARMPROBLEM</i>	11
<i>EPILEPSI</i>	12
<i>SKELETT OCH LEDER</i>	13
<i>Höftleds dysplasi</i>	13
<i>Armbågsleds dysplasi</i>	14
<i>ÖVRIGT</i>	15
<i>Livmoderinflammation</i>	15
<i>Hypothyreoidism</i>	15
<i>Infektionskänslighet</i>	16
<i>Autoimmuna reaktioner</i>	16
AGGRESSIVITET OCH RÄDSLOR	17
ENKÄTUNDERSÖKNING RÖRANDE HÄLSA, MENTALITET OCH FUNKTION HOS GOLDEN RETRIEVER	18
<i>MATERIAL OCH METODER</i>	18
<i>RESULTAT</i>	19
<i>Levnadsförhållanden</i>	21
<i>Hälsa- sjukdomar</i>	22
<i>Mentalitet</i>	26
<i>Fördelar, brister och förväntningar</i>	28
<i>Avlivade hundar</i>	29
<i>DISKUSSION</i>	30
<i>SLUTSATSER</i>	32
TACK	33
LITTERATURFÖRTECKNING	34
BILAGA 1-5	37

Abstract

Health, mentality and performance in Golden Retriever

At the council in 2001 the Swedish kennel club decided that every dog breed in Sweden should have a specific breeding strategy. The responsibility to outline the strategy for Golden retriever was delegated to the Swedish Golden retriever club. The present thesis is a part of the work with this strategy. It is divided into two parts. The first part is a literature study describing the origin of the Golden retriever and some important health problems that may occur in dogs, Golden retrievers in particular. In the second part, the results from a questionnaire is presented. The questionnaire contains questions mainly regarding function, health and mentality in Golden retrievers, but also regarding living conditions and relationship between owner and dog. The purpose of the project was to get a picture of important health problems that may be important in future breeding. This may be of help in forming the breeding and hopefully also be useful Golden retriever breeders when planing for the future.

A questionnaire was sent to 300 owners of Golden retrievers. Half of them owned dogs that were born in 1997 and the other half dogs that were born in 2000. The results are based on a total number of 185 dogs, a response rate of 62 percent. The answers were equally distributed on sex and age class.

The results showed that Golden retrievers are mainly kept for company, 59 percent were kept only for company. Most owners were satisfied with their dog and also able to use the dog for what it was meant for when they bought it. Golden retrievers seem to be physically healthy dogs in general. Different types of skin problems were the most common health problems, followed by ear problems and problems in the stomach or digestive tract. The results regarding the mental status of the dogs were the most remarkable. Fourteen percent of the dogs in the questionnaire had shown aggressive behaviour and 42 percent had shown unprovoked fears. Since this survey is limited to 185 dogs it does not give a complete picture of all health problems in Golden retriever. The results are, however, confirmed by statistics from insurance companies and other surveys and it is therefor likely that it gives a fairly representative description of the health status in general.

Referat

Enligt Svenska Kennelklubbens beslut på Kennelfullmäktige 2001 ska varje hundras ha en så kallad rasspecifik avelsstrategi. I golden retrieverns fall är det specialklubben Svenska Spaniel och Retrieverklubben som har huvudansvaret för utformningen av strategin, men arbetet har i huvudsak delegerats ut till rasklubben, golden retrieverklubben. Detta examensarbete är gjort som en del i arbetet med en rasspecifik avelsstrategi för golden retriever och består av två delar. Först kommer en litteraturgenomgång gällande golden retrieverns ursprung och användning samt en beskrivning av några viktiga hälsoproblem som kan förekomma hos hund. Därefter redovisas en enkätundersökning rörande framförallt golden retrieverns funktion, hälsa och mentalitet men även levnadsförhållanden och förhållandet mellan ägare hund. Målet var att få en bild av vilka hälsoproblem som kan vara viktiga för avelsarbetet, vilket kan ligga till grund för utformningen av den rasspecifika avelsstrategin för golden retriever. En förhoppning är att resultatet av arbetet också kan ge enskilda uppfödare av rasen

information om vad som i dagsläget är viktigt, och mindre viktigt, att ta hänsyn till i den fortsatta aveln.

Som en del i kartläggningen av hälsoläget, både den fysiska och mentala hälsan, för golden retriever skickades alltså en enkät ut till 300 ägare av rasen. Hälften hade hundar födda år 1997 och andra hälften hundar födda 2000. Resultaten är baserade på sammanlagt 185 besvarade enkäter, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 62 procent. Svaren var jämt fördelade på födelseår och kön.

Ur bearbetningen av enkätresultaten framkom bland annat att golden retrievern framförallt används som sällskapshund, 59 procent användes enbart till sällskap. I de allra flesta fall är ägarna nöjda med sin hund, det vill säga den uppfyller förväntningarna och kan användas till det den var tänkt. Ur sjukdomssynpunkt är golden en relativt frisk hund. Vanligast var olika typer av hudbesvär följt av problem med öron och mage/tarm. Resultaten som rörde mentaliteten hos hundarna var kanske de mest anmärkningsvärda. Fjorton procent av hundarna hade visat aggressivitet och hela 42 procent omotiverade rädslor. Eftersom materialet är begränsat ger resultaten inte en fullständig bild av samtliga hälsoproblem. Resultaten bekräftas dock av statistik från försäkringsbolagen och av andra undersökningar och ger troligtvis ändå en representativ skildring av hur hälsoläget ser ut i stort.

Inledning

På Svenska Kennelklubbens Kennelfullmäktige 2001 fattades ett beslut om att varje hundras ska ha en så kallad rassetypspecifik avelsstrategi, RAS. Respektive specialklubb (i golden retrieverns fall Svenska Spaniel och Retrieverklubben) har huvudansvaret för utformningen av RAS, men specialklubben delegerar i huvudsak ut arbetet på rasklubbarna (i golden retrieverns fall Golden retrieverklubben). Samordningsansvaret står dock fortfarande kvar hos specialklubben. Grunden för avelsstrategin för respektive ras bör vara klar år 2004 (SKK:s hemsida, 2003a). SKK föreslår att klubbarna börjar med att göra en beskrivning av rasens historiska bakgrund och utveckling samt nuläget vad gäller hälsa, funktion, mentalitet, exteriör och genetisk variation.

Som en del i kartläggningen av hälsoläget, både gällande sjukdomar och mentalitet, hos golden retriever utarbetades en enkät till golden retrieverägare, vars resultat redovisas i detta examensarbete. Arbetet inleds med en litteraturgenomgång gällande golden retrieverns ursprung och användning samt en beskrivning av några viktiga hälsoproblem som kan förekomma hos hund. Därefter redovisas och diskuteras resultaten av enkäten. Hela enkäten redovisas i bilaga 1. Det övergripande syftet med arbetet var att få en bild av vilka hälsoproblem som kan vara viktiga för avelsarbetet. Specifika frågeställningar var:

- Vad har dagens golden retriever för användningsområden?
- Hur vanligt förekommande är olika typer av hälsoproblem?
- Hur allvarliga är dessa hälsoproblem för hunden och hundägaren?
- Hur vanligt är det med aggressivitet och rädslor?
- Vilka egenskaper hos golden retriever värdesätter ägaren och uppfyller hundens ägarens förväntningar?

Golden retrieverns ursprung och användning

I England uppstod under mitten av 1800-talet behovet av rena apportörer som användes enbart efter skott. Detta berodde på att aveln gällande setter och pointer då hade kommit så långt att man ville att dessa rasers arbetsuppgifter enbart skulle innefatta den stående fågelhundens. Retrieverrasernas historia är därför, i jämförelse med andra fågelhundsraser, inte så lång (Hermelin, 1979). Alla de engelska retrieverraserna tros ha ett gemensamt ursprung i S:t Johnshunden eller den lilla newfoundlandshunden som den också kallades. Denna hund beskrivs som väl anpassad för jakt, svart och lite större än en pointer (Lindholm, 2002). Fiskarna på Newfoundland, Kanada, använde dessa hundar till ett flertal uppgifter. Bland annat apporterade de fisk, som hade tappats från näten och annars skulle förlorats, men även fågel och hårvilt under jakterna. De fungerade även som utmärkta draghundar för ved, fisk och proviant. Fiskebåtar gick regelbundna turer mellan Newfoundland och Poole Harbor, England, dit de levererade fångad fisk. Med dessa båtar följde även hundarna. Deras apportinstinkt och vilja att vara till lags gjorde dem populära hos engelsmännen som köpte ett flertal hundar av fiskarna (Nicholas, 1979). Väl i England korsades S:t Johnshunden med den engelska vattenspanieln vilket utgjorde första steget i skapandet av rasen curly-coated retriever. Genom inkorsning av setter fick man flat-coated retrieverns föregångare– wavy-coated retriever (Lindholm, 2002).

Under mitten och senare hälften av 1800-talet bedrevs ingen ren avel gällande de olika typerna av retriever, utan de olika stammarna var blandade med varandra. Både gula och leverfärgade individer kunde återfinnas i dessa stammar. Sir Dudley Marjoribanks (senare lord Tweedmouth) började intressera sig för de gula individerna (Hermelin, 1979). Han var också den som, genom att para en gul hanhund av rasen wavy-coated retriever med en tik av den numera utdöda rasen Tweed Water Spaniel, födde upp de fyra gula valpar som anses vara grundare till rasen golden retriever (Fogle, 1997). Kullen föddes år 1886 och det är från detta år man brukar räkna golden retrieverns historia (Hermelin, 1979).

Tillsammans med Lord Ilchester fortsatte Lord Tweedmouth att avla på de gula hundarna (Hermelin, 1979). Anteckningar och avelsböcker från 1868 till 1890 tyder på ett mycket välplanerat avelsarbete. För att skapa en enhetlig hundstam med gula släthåriga pälsar använde de främst wavy-coated retriever, newfoundlandshund, setter och spaniel. Vid någon tidpunkt korsades också en sandfärgad blodhund in (Holm-Hansen, 1991).

I början av 1900-talet började intresset för den gula retrievern öka och ett flertal nya uppfödare av rasen tillkom. Lady Harris, lady Grigg och överstelöjtnant D. Carnegie är några av de mest framgångsrika, som även bidragit till att skapa den moderna golden retrievern. 1913 erkände Engelska Kennelklubben den gula retrievern som självständig ras och den fick namnet yellow eller golden retriever. 1920 togs yellow bort och sedan dess har rasen hetat golden retriever. Runt år 1930 kom golden retrievern till Sverige (Hermelin, 1979). Uppgifter finns på att det importerades en goldentik från England år 1927, som också senare fick valpar i Sverige. Det var dock inte förrän 1950 som K G Zetterstén, kennel Borghälla, introducerade golden på riktigt i landet. Han importerade en dräktig tik från England som väl i Sverige födde sex valpar, vilka utgjorde grunden till goldens utveckling i Sverige (Fryckstrand, 1980). Svenska Kennelklubben registrerade under åren 1950-1959 154 valpar, 1960-1969 1811 valpar samt 1970-1975 7385 valpar. Golden retrievern är, enligt registreringsstatistiken, Sveriges näst, efter schäfer, populäraste hundras med 2912 registreringar år 2002 (SKK:s hemsida, 2003b).

Enligt Hermelin (1979) ska en golden retriever vara lugn, frimodig, vänlig och lättdresserad. Holm Hansen (1990; 1991) menar att det mest utmärkande för en goldens karaktär är dess starka nerver och mycket stora kontaktbehov. Rasen kombinerar sina goda egenskaper som jakthund- apportör- med sina egenskaper som robust och trofast familjehund. Användningen av golden retriever som jakthund i Sverige idag, är dock inte så stor. Några siffror för hur många som används för praktisk jakt finns inte men 34 procent av alla goldenvalpar, födda under perioden 1991-01-01 till 2000-12-31, har någon förälder som startat på retrieverjaktprov. Denna siffra är förhållandevis låg om man jämfört med raserna labrador och flatcoated retriever där motsvarande siffra är 64 respektive 89 procent (Bucksch & Lindberg, 2002). Vidare är det enbart åtta procent som har minst en förälder som erhållit 1:a pris i öppen klass (ÖKL) vid retrieverjaktprov. Enligt Hermelin (1979) har golden retrieveraveln i Sverige under en längre tid bedrivits med tyngdpunkten på exteriöra egenskaper. Han menar även att i och med detta har rasen alltmera övergått till att bli en utställnings- och sällskapshund, på bekostnad av rasens jakt- och bruksegenskaper. Detta kan vara en förklaring till det låga deltagandet vid jaktprov.

Golden retrievern har som ras fått en mycket stor ökning i popularitet efter andra världskriget. I Sverige var ökningen som störst på 1970-talet då den sammanlagda registreringsciffran tiodubblades från årtiondet innan. Den ökade efterfrågan medförde i vissa fall en oseriös avel med målet att tjäna pengar, utan att ta hänsyn till rasens bästa (Lindholm, 2002). En bidragande orsak till denna ökade efterfrågan kan vara att under 1970-talet skapades en uppfattning om att golden retrievern är den perfekta hunden för barnfamiljer. Detta ledde till att allt fler köpte golden för att använda den som enbart sällskap- och familjehund, vilket kan ha medfört att rasens arbets- och jaktkapacitet förbisågs i avelsarbetet. Enligt Holm-Hansen (1991) har golden under senare tid blivit en ras där det förekommer aggressivt beteende och otypiskt retrievertemperament. Detta kommer till uttryck i bristande stabilitet, skotträdsla, rädsla för vatten och dåligt spårsinne. Nielsen (1979) menar dock att denna förändring av mentaliteten uppkom redan under 1960- och 70-talen. Det bör ändå påpekas att eftersom golden retrieverrasen är en av våra vanligaste hundraser finns det naturligt en stor variation i mentaliteten bland hundarna. Genom att noga kontrollera föräldradjurens mentala status innan parning eller valpköp, har man goda förutsättningar att få en hund med en glad, förväntansfull och obekymrad inställning till livet som enligt Lindholm (2002) är rasens signum.

Hälsoproblem

Precis som hos alla hundraser förekommer det hos golden retriever ett antal olika hälsoproblem som ibland drabbar enskilda individer. Nedan ges en beskrivning av några av de mer vanligt förekommande av dessa hälsoproblem. Fokus har i huvudsak lagts på hälsostörningar som kan ha en mer eller mindre ärftlig bakgrund.

Hud

Fukteksem

Fukteksem, eller ”hot spots”, retrievereksem, retrieversjuka, fukteksem, våteksem med mera, är ett väldigt vanligt problem hos hund. Namnet fukteksem kommer från att den drabbade hudytan är fuktig. Området är också vanligtvis rött, sårigt och täckt med var. Huden har antingen tappat sin päls eller är täckt med hår som, på grund av varet, har klibbat ihop. Fukteksem gör för det mesta ont och kliar (Öhlén & Bergvall, 1999). Vanligast är att eksemen uppkommer i ansikte (framför allt på kinden), på halsen, nacken, vid svansroten eller på bakbenen (Grant, 1991).

Klåda eller annan irritation av huden är den vanligaste orsaken till att fukteksem uppkommer (Öhlén & Bergvall, 1999). Enligt Öhlén och Bergvall (1999) är det ofta parasiter, till exempel löss, eller bitt av andra insekter som framkallar hudirritationen och klådan. Andra orsaker kan vara dåligt ursköljt schampo, öroninflammationer, inflammation i analsäckarna, dålig genomströmning av luft i tät underull (medför bland annat att det tar lång tid för hunden att torka om den blir blöt vilket ger bra tillväxtklimat för bakterierna i huden), allergier och överkänslighetsreaktioner (som foder-, kontakt- eller inandningsallergi) (Grant, 1991; Öhlén & Bergvall, 1999).

Seborré

Seborré är en rubbning i huden som yttrar sig som antingen för torr och mjällig hud eller väldigt oljig, ofta illaluktande, hud (Öhlén & Bergvall, 1999). Det finns två former av seborré, primär och sekundär. Vid primär seborré kan ingen yttre eller inre orsak till problemen fastställas, medan sekundär seborré uppträder sekundärt till ett flertal vitt skilda orsaker. Exempel på sådana orsaker är parasiter, lever-, njur- eller mag-tarmsjukdomar, ämnesomsättningsrubbningar, överkänslighetsreaktioner (som foder-, kontakt- eller inandningsallergi), störningar i immunförsvaret och hormonella störningar (Grant, 1991). En frisk hud skyddas av fetthinna som är sammansatt av steroler, vaxstrar samt en mindre mängd kolesterol och triglycerider. Mängden fria fettsyror i denna hinna är normalt väldigt liten eller obefintlig. Hos hundar med seborré, både torr och oljig, däremot är sammansättningen av fetthinnan ändrad och det har skett en ökning av innehållet av fria fettsyror (Ihrke, 1979). Hos hundar med viss typ av seborré har det också visat sig att omsättningen av hudceller ökar dramatiskt, från 21 dagar till 3-4 dagar, vilket ger den kraftiga mjällbildningen (Grant, 1991). Den primära seborréen går inte att bota men kan vara behandlingsbar. Behandlingen måste dock pågå resten av hundens liv. Den sekundära seborréen kan försvinna helt om den bakomliggande orsaken går att bota (Öhlén & Bergvall, 1999).

Allergi

Enligt Öhlén och Bergvall (1999) är foder-, kontakt- samt inandningsallergi de tre vanligaste formerna av allergi hos hund. Inandningsallergi brukar hos djur kallas atopi.

Foderallergi är relativt ovanligt hos hund. Endast 1-2 procent av problemen med hudklåda antas bero på allergi mot fodret (Molin, 2000). Foderallergier kan visa sig hos valpar direkt efter avvänjning, vid 2-4 månaders ålder, men uppkommer även hos äldre hundar. Reaktionen kan både komma direkt efter att hunden ätit fodret men även efter flera timmar till dagar. En hund med foderallergi har vanligtvis upprepade öroninflammationer samt seborré. Andra symtom är att hunden kräks, får diarré och/eller kliar sig över hela kroppen. I regel kan vilka animaliska och vegetabiliska protein som helst framkalla en reaktion. Dock finns det vissa ämnen, likt komjölk och mejeriprodukter, som anses vara mer allergena än andra. Andra exempel på relativt vanliga allergener är oxkött, ägg och sädeslag som vete, havre, råg och korn eller tillsatser i fodret som vitaminer, mineraler och färgämnen (Öhlén & Bergvall, 1999).

Även kontaktallergi är ovanligt hos hund, men vissa terrierraser verkar vara mer utsatta än andra raser (Öhlén & Bergvall, 1999). Vid denna typ av allergi tränger allergiframkallande ämnen in genom normal oskadad hud och framkallar en reaktion (Molin, 2000). Vid kontaktallergi uppvisar hunden lindrig till måttlig klåda samt hudförändringar på de ställen på kroppen som kommer i kontakt med det allergiframkallande ämnet. Vanligast är att det tar cirka två år för allergin att utvecklas men i vissa fall kan hunden få en reaktion efter att enbart varit utsatt för allergenet i 3-5 veckor (Öhlén & Bergvall, 1999). Exempel på allergen är tvålar, schampon, desinficeringsmedel, insektsmedel, ull, nylon, plast, gummi och vissa färgämnen i till exempel mattor eller filter (Grant, 1991).

Enligt Öhlén och Bergvall (1999) är atopi den vanligaste formen av allergi hos hund. Det finns en klar ärftlig disposition för denna sjukdom, vilket gör att det förekommer oftare hos vissa raser. Raserna boxer och foxterrier har visat sig vara predisponerade för denna typ av allergi, i jämförelse med resten av hundpopulationen i Sverige. Golden retrievern kommer på en tionde plats på samma lista. Hundar med atopi har ofta upprepade öroninflammationer och stark klåda främst i ansikte, armveck och på tassar samt även på undersidan av kroppen. Vanligtvis är hunden inte yngre än 1-2 år och inte äldre än sju år då allergin visar sig (Öhlén & Bergvall, 1999). Exempel på allergener hos hund är dammpartiklar, pollen, mögel, fjädrar, människa, andra djur (som hund och katt), insekter och kvalster. Vissa av dessa allergener finns bara en viss tid på året vilket medför att atopi kan vara säsongsbundet (Grant, 1991; Groh, 2000). Atopi kan inte botas men lindras vanligtvis med relativt gott resultat genom eliminering av tänkbara allergener samt kortisonbehandling (Molin, 2000).

Öron

Örat kan delas in i tre delar– ytterörat, mellanörat och innerörat– och beskrivningen nedan av de tre olika typerna av öroninflammationer som hunden kan drabbas av följer denna indelning.

Ytterörat

Hörselgången, som leder ner till trumhinnan, och öronlappen bildar tillsammans ytterörat. Hud beklär ytterörat ända från öronlappen och ner till trumhinnan (Wikström, 1993). Hörselgången hos hund är 5-10 centimeter lång och 4-5 millimeter bred. Initialt är hörselgången vertikal, men efter ett par centimeter böjer den av och bildar en kortare horisontell del fram till trumhinnan. I hörselgången finns de körtlar som producerar det normala öronvaxet. Genom att det fångar upp eventuellt skräp som kommer in i örat, samt att det håller trumhinnan fuktig och smidig fungerar öronvaxet som ett skydd för ytterörat (Kumar & Roman-Auerhahn, 2000). Om örat är friskt är de så kallade talgkörtlarna i örat fler till antalet och de apokrina körtlarna, vaxkörtlarna, är i minoritet. I alla former av ytteröroninflammation, otitis externa, ökar vaxkörtlarna i storlek och antal medan talgkörtlarna blir inaktiva, vilket leder till en ökad produktion av öronvax (Jerre, 1989; Wikström, 1993). Symtomen vid ytteröroninflammation varierar, alltifrån att hunden är opåverkad till att den har kraftig smärta, ett påverkat allmäntillstånd och feber. Eftersom hela hörselgången är beklädd med hud bör otitis externa betraktas som ett hudproblem, dermatit. Det är också vanligt att en hund med hudproblem har återkommande externa otiter (Jerre, 1989).

Externa otiter är vanligt hos hund. Det finns ett flertal predisponerande faktorer och utlösande orsaker, enskilda eller i kombination, som kan leda till uppkomsten av öroninflammation, otit. Exempel på några sådana är enligt Fraser *et al.* (1970), Gotthelf (2000a) och Jerre (1989):

- Långa trånga hörselgångar. Detta är troligen den viktigaste predisponerande faktorn. För detta talar bland annat rasdispositionen, där hundar med trånga hörselgångar är överrepresenterade.
- Hängande öronlappar som ger ett varmt och fuktigt mikroklimat i hörselgången.
- Riklig hårväxt som täpper till hörselgången.
- Allmän hudsjukdom.
- Tumörer, cystor, polyper.
- Kvarliggande intorkat öronvax och föroreningar, som packas in i hörselgången då djurägaren försöker göra rent örat med till exempel tops.
- Mekanisk irritation genom att hunden kliar sig eller genom överdrivet gnidande med till exempel tops vid rengöring.
- Fukt i öronen efter bad.
- Främmande föremål, till exempel gräs, bomull, hår med mera som gör att hunden kliar och skakar på huvudet, vilket leder till irritation.
- Parasiter.

Mellanörat

Trumhinnan skiljer ytterörat från mellanörat. Mellanörat utgörs av en nästan rund, slemhinneklädd hålighet, *Cavum tympani*, som skyddas av omgivande benstruktur (Evans, 1993). Svalget och mellanörat står i förbindelse med varandra genom ett smalt rör, örontrumpeten. Eventuella främmande föremål och sekret som kan finnas i mellanörat transporteras ur med hjälp av ett cilieförsett epitel. Epitelet klär väggen i både mellanörat och örontrumpeten (Jerre, 1989).

En vanlig orsak till inflammation i mellanörat, otitis media, är trumhinneruptur. När trumhinnan går sönder möjliggör det att främmande föremål och infektiösa organismer kan komma in i mellanörat. Oftast uppstår inflammation i mellanörat på grund av en spridning av en infektion i ytterörat. Hundar med otitis media har därför ofta även ytteröroninflammation och vanligtvis har dessa individer kroniska öronproblem (Gotthelf, 2000b). Att mellanörat infekteras av bakterier som vandrar upp via svalget är däremot ovanligt (Fraser, 1970 ; Wikström, 1993). Symtomen vid inflammation i mellanörat är flera. Vid undersökning av örat med otoskop ses ofta en vätskeansamling i öronkanalen vilken kan medföra att hunden frekvent skakar på huvudet (Gotthelf, 2000b). Vanligtvis uppvisar också hunden smärtreaktioner då örat vidrörs samt vinklar huvudet mot den inflammerade sidan (Wikström, 1993). Om otitis media angriper nerverna runt mellanörat kan hunden uppvisa symptom som att örat slokar, mungipan hänger, blinkförmågan är nedsatt, övre ögonlocket hänger samt att pupillen är sammandragen (Gotthelf, 2000b ; Wikström, 1993).

Innerörat

Innerörats två viktigaste uppgifter är att bibehålla kroppens balans samt att ta emot ljudvibrationer från trumhinnan och hörselbenen i mellanörat. För att vibrationerna sedan ska kunna uppfattas som ljud omvandlas de i innerörat till elektriska impulser. Dessa impulser leds vidare till hjärnans hörselcentrum som i sin tur gör att hunden uppfattar dem som ljud (Wikström, 1993).

Inflammation i innerörat, otitis interna, är ovanligt hos hund. Den vanligaste orsaken till att den uppstår är som en följd av en inflammation i mellanörat. Tydliga tecken på otitis interna är störningar i balanssinnet, ögonrullningar, lutning av det inflammerade örat nedåt, hunden kan även falla, rulla och gå runt i cirklar mot den inflammerade sidan. Även kräkningar och kraftig salivering kan förekomma (Scott, 1979).

Ögon

Progressiv Retinal Atrofi

Progressiv retinal atrofi (PRA) är samlingsnamnet för ett antal ärftligt betingade sjukdomar i ögat som medför att näthinnan i bägge ögonen förstörs. Detta gör att hunden blir blind eller får en mycket nedsatt synförmåga (Garmer, 1986). Symtom vid PRA är bland annat nedsatt mörkersyn, tunnelsyn, utvidgade pupiller med långsamma pupillreflexer, förtvining av synnerven och blodkärlen i näthinnan samt eventuell sekundär katarakt. PRA framkallar inte smärta (Bjerkås, 1998). Förändringar i näthinnans utseende kan dock upptäckas vid så kallad ögonlysning flera år innan hunden visar symtom (Wallin Håkansson, 1996a).

Åldern då PRA uppkommer skiljer sig mellan raser. Man brukar tala om tidiga och sena former, där tidig PRA gör att hunden blir blind fortare än vid sen. Namngivningen av PRA-formerna baseras på vilka synceller (tappar och stavar) som brister i funktion samt på vilket sätt de är defekta. Detta kräver en ordentlig undersökning av formen innan den kan få ett namn. Den största gruppen är dock oklassificerade PRA-former. Här ligger former som inte är grundligt undersökta samt former där man inte känner till precis på vilket sätt syncellerna är defekta. En av formerna som fått ett namn är degenerationerna, ”progressive rod-cone degeneration” (prcd). Denna form drabbar hundar som från början har normala synceller. Nedbrytningen av syncellerna börjar långt tidigare än vad det skulle göra vid naturligt åldrande. Hunden börjar visa symtom i tidig medelålder (Wallin Håkansson, 1996a).

För de raser där arvs gången för PRA studerats har den i många fall visat sig vara recessiv. Ett undantag finns hos en stam av siberian husky i USA som har könsbunden nedärvning, lokaliserad till X-kromosomen (Bjerkås, 1998).

Katarakt

Katarakt kommer från det grekiska namnet för grå starr. Hos en hund med katarakt sker en grumling av ögats lins. Denna grumling förhindrar att ljuset som når ögat släpps igenom på ett normalt sätt. Några få, mindre grumlingar påverkar inte synförmågan, men ju större och mer utbredda de blir desto sämre blir förmågan att se. Skulle grumlingen av linsen bli total, medför det att hunden blir blind (Narfström, 1981). Katarakt kan drabba enbart det ena ögat men vanligast är att grumlingar ses i båda ögonen (Barnett, 1978).

Katarakt kan vara sekundär till olika sjukdomar, som till exempel bristsjukdomar, infektionssjukdomar ämnesomsättningsrubbingar och andra ögonsjukdomar, eller orsakas av yttre faktorer som kraftigt våld mot ögat, giftiga ämnen och strålning. Orsaken kan också vara medfödda ärftliga fel i cellerna som bygger upp linsen. Det är denna sist nämnda ärftliga katarakt som ingår i Svenska Kennelklubbens bekämpningsprogram avseende genetiska betingade sjukdomar och defekter hos hund (Narfström, 1981). Katarakt diagnosticeras med så kallad ögonlysning (Wikström, 1993).

Hos golden retriever är det huvudsakligen två typer av ärftlig katarakt som beskrivits– bakre polkatarakt och total katarakt. Den bakre polkatarakten påverkar inte nämnvärt synförmågan, medan den totala katarakten är fortskridande, påverkar en större del eller hela linsen samt gör att hunden blir blind (Barnett, 1978).

Urinorganens sjukdomar

Urinvägsinfektion

Bland de infektionssjukdomar som kan drabba hunden är urinvägsinfektion en av de vanligaste. Infektionen kan förekomma på ett eller flera ställen som till exempel i njurarna, blåsan, prostatan eller i urinröret (Hoppe, 2002). Den vanligaste typen av urinvägsinfektion är en inflammation belägen i de nedre urinvägarna, som orsakats av bakterier. Ofta sitter inflammationen i urinblåsan, så kallad blåskatarr eller cystit. En hund med urinvägsinfektion kissar, eller försöker kissa, med mycket kort tid mellan gångerna trots att urinblåsan är nästintill tom. Ibland kan urinen även innehålla blod (Wikström, 1993). För att diagnosticera urinvägsinfektion tas oftast ett urinprov där bland annat innehållet av bakterier samt röda och vita blodkroppar undersöks. Det är inte helt ovanligt att urinvägsinfektion ständigt återkommer hos en hund som väl haft det en gång eller att patienten inte svarar på insatt antibiotikabehandling. Orsaken till detta kan vara oupptäckta eller ej behandlingsbara bakomliggande sjukdomar eller defekter i hundens eget immunförsvar (Hoppe, 2002). Exempel på orsaker som kan verka predisponerande för urinvägsinfektion är urinsten, inflammationer i könsorganen (exempelvis inflammation i prostatan hos hanar och i vaginan hos tikar), medfödda missbildningar som gör att urin blir kvarstående någonstans i urinvägarna, nervskador (som kan medföra att blåsans tömningsmekanism inte fungerar som den ska vilket försvårar tömningen) samt tumörer (kan förändra slemhinnans naturliga motståndskraft mot bakterier) (Hoppe, 1985).

Urinsten

Stenbildning i urinvägarna är relativt vanligt hos hund. Hanhundar drabbas, eller visar symptom, oftare än tikar på grund av att stenar lättare fastnar i hanens långa, smala urinrör jämfört med tikens korta och breda. Tikar av medelstorlek kan vanligtvis kissa ut upp till mandelstora stenar (Wallin Håkanson, 1997). Vissa raser drabbas oftare än andra och då kan medfödda rasbundna defekter vara en orsak (Hoppe, 1989). Vanligast är att urinstenar bildas i urinblåsan. Stenarna kan vara av olika typer och uppbyggda av material som till exempel struvit, ammonium-urat, kalciumoxalat, cystin, xantbin eller vara en blandning av dessa (Wikström, 1993). Sammansättningen av stenarna påverkas av en mängd olika faktorer så som hundens ras, kön, ålder, utfodring (vissa foder kan öka urinens innehåll av olika ämnen som ingår i urinstenar), urinens pH (sur urin ökar lösligheten av stenar), anatomiska eller metaboliska defekter (defekter kan göra att det blir ett ökat upptag i tarmen av olika ämnen som ingår i urinstenar) (Hoppe, 1985). Symtom på urinsten är att hunden kissar ofta men enbart en mindre mängd urin, som vanligtvis är blodblandad. Så småningom kan det bli totalstopp i urinröret. Detta medför stor smärta för hunden och är även livshotande, då det leder till att bildandet av urin upphör och urinförgiftning kan utvecklas (Boij *et al.*, 1992).

Njursvikt

Njursjukdomar är vanligt hos hund, speciellt när djuret börjar bli äldre. Njurproblem uppstår dels på grund av genetiska defekter men kan också orsakas av bland annat inflammationer orsakade av bakterier, olika virus, minskat blodflöde genom njurarna på grund av till exempel chock, tungmetaller och glykol eller andra för njuren skadliga medel som leder till förgiftning (Case *et al.*, 2000 ; Hoppe, 2002).

Vid akut njursvikt försämras njurfunktionen mycket snabbt. På ett tidigt stadium är symtomen ofta inte utmärkande för just akut njursvikt utan kan indikera flera olika sjukdomar. Exempel på sådana tidiga symptom är anorexi, trötthet, kräkningar, diarré och uttorkning. Andra typiska

symtom är stor allmänpåverkan, minskad produktion av urin samt uremi, ökad mängd urea i blodet (Hoppe, 2002).

Kronisk njursvikt är ett irreversibelt tillstånd där njurens funktion hela tiden försämras. Njuren har en förmåga att kompensera för viss funktionsförlust vilket medför att uppemot 75-85 % av njurens funktion kan vara förlorad innan djuret visar synliga symtom. Vid det laget är det svårt att förbättra njurfunktionen och tyngdpunkten får istället läggas vid att minska belastningen på njurarna samt åtgärda de kliniska symtom som djuret visar (Grauer, 2001). En hund med kronisk njursvikt kan uppvisa flera olika symtom men det vanligaste hundägaren märker är en överkonsumtion av vatten och ökad urinering. Andra symtom är uremi, azotemi (ackumulering av kvävebaserade restprodukter i blodet, sammansatta av främst urea, kväve och/eller kreatinin) minskad aptit eller anorexi, viktminskning, kräkningar och depression (Case *et al.*, 2000).

PNP, progressiv nefropati, innebär att hunden föds med en underutveckling av båda njurarna som medför att den utvecklar fortskridande, progressiv, njursjukdom. Vid undersökning av drabbade hundar med ultraljud ses ofta onormalt små och knöliga njurar. Individer som redan vid födseln har mycket underutvecklade njurar blir ofta sjuka vid 2-6 månaders ålder, medan hundar med mindre fel på njurarna ibland kan leva upp till 4-6 års ålder beroende på graden defekt (Wallin Håkanson, 1996b). PNP ses mer frekvent hos vissa raser och har också bevisats vara ärftlig, till exempel hos rasen shih tzu där man funnit en recessiv arvsång (Hoppe *et al.*, 1990).

Mag- och tarmproblem

Diarré och kräkningar är relativt vanligt hos hund och orsakerna till varför hunden drabbas är flera. Som nämnts tidigare kan fodermedelsallergi ge symtom som diarré och kräkningar. För att diagnosticera denna typ av allergi ges hunden ett annat foder vars innehåll skiljer sig från det tidigare fodret. Vanligtvis består fodret också av ingredienser som är kända för att inte ge upphov till allergi. Om hunden blir symtomfri när den ätit detta foder en tid börjar man ge det gamla fodret igen. Återkommer då de tidigare symtomen kan man misstänka att det rör sig om fodermedelsallergi (Halliwell, 199n). En mer vanligt förekommande orsak till foderrelaterad diarré och/eller kräkningar är intolerans mot vissa fodermedel. Att en hund får diarré och ibland kräkningar då den fått i sig mjölk är ett vanligt exempel på foderintolerans. Detta beror på att hos den vuxna hunden saknar tunntarmens slemhinna enzymet laktas som krävs för att bryta ner laktosen i mjölken (Simpson & Else, 1991). När laktosen inte bryts ner i tunntarmen bidrar den dels till en osmotisk effekt som gör att extra mycket vatten samlas i tarmen, och dels till att det bildas kortkedjiga fettsyror då laktosen jäses av bakterierna i tjocktarmen. Detta leder till att hunden drabbas av diarré (Case *et al.*, 2000).

Andra orsaker till varför en hund drabbas av diarré och/eller kräkningar kan vara plötsligt foderbyte, överutfodring, bakteriella infektioner i mag- tarmkanalen samt intag av olämpliga fodermedel (vanligtvis utan ägarens vetskap) (Simpson & Else, 1991).

Epilepsi

Epilepsi är det gemensamma namnet för olika periodvis återkommande krampanfall. Det vill säga det är inte en specifik sjukdom, utan ett samlingsnamn på en rad sjukdomar, med olika bakomliggande orsaker, som ger upphov till anfall med kramper (Boij *et al.*, 1992). Orsaken till anfallen är en rubbning i hjärnans funktion som gör att det periodvis bildas spontana elektriska urladdningar (Chrisman, 1982). Hur ofta en epilepsisjuk hund har anfall varierar kraftigt mellan individer. En del har enbart några få anfall per år medan andra hela tiden blir sämre och antalet anfall per dag ökar (Boij *et al.*, 1992).

Epilepsi kan delas in i två huvudgrupper- primär epilepsi, även kallad idiopatisk, och sekundär epilepsi (Koestner, 1989). Primär epilepsi är den vanligaste formen av epilepsi hos hund (Cunningham & Farnbach, 1988). Denna typ tros vara ärftlig och förekommer främst hos renrasiga hundar och mycket sällan hos blandraser. En undersökning av hunden mellan anfallen visar oftast en både fysiskt och neurologiskt frisk hund (Chrisman, 1982). Hundar med primär epilepsi får oftast sitt första anfall mellan sex månader och fyra års ålder. Ju äldre hundarna är vid sitt första anfall desto troligare är det att anfallen inte beror på primär epilepsi utan har andra bakomliggande orsaker (Parker & Small, 1979).

Sekundär epilepsi uppstår på grund av att hjärnan råkar ut för något som leder till en permanent hjärnskada (Chrisman, 1982). Orsakerna till hjärnskadan kan vara flera. Exempel på sådana som är vanliga hos hund är syrebrist eller huvudtrauma vid födseln, hjärntumörer (speciellt hos äldre hundar), hjärnhinneinflammation, trauma på grund av yttre våld eller hydrocefalus (vattenskalle). Orsaker utanför hjärnan kan vara förgiftningar, lever- eller njurskador, hypokalcemi (för låg kalciumnivå i blodet), hypoglykemi (för låg blodsockernivå) eller störningar i kroppens vätske- eller elektrolytbalans (Parker & Small, 1979 ; Cunningham, 1971). Skadan på hjärnan är oftast mycket liten och ger inga andra neurologiska problem än just krampanfall. De första anfallen kan komma vid vilken ålder som helst. Det är dock inte ovanligt att det sker en fördröjning på sex månader upp till tre år mellan själva hjärnskadan och det första krampanfallet. Därför är det vanligast att de första anfallen kommer efter sex månaders ålder, även om hunden skadades vid födseln (Chrisman, 1982).

Epilepsi går inte att bota och vanligtvis behandlas inte hundar som bara har några få anfall. Däremot behandlas hundar som får anfall ofta, eller har anfall som varar under lång tid, med krampdämpande medicin. Medicinen får de äta resten av livet. I vissa fall kan det dock vara så att man inte lyckas hålla hunden helt fri från anfall trots behandling (SLU forskning:s hemsida, 2003a)

Skelett och leder

Höftledsdysplasi

Hos en hund med höftledsdysplasi (HD) är höftledsskålen, på ena eller båda sidorna, för grund. Detta gör att höftledskulan inte får tillräckligt med stöd från höftledsskålen och på grund av detta blir rörligheten i leden onaturligt stor (Boij *et al*, 1992). När kroppen försöker kompensera den bristande stabiliteten uppstår sekundära ben- och broskpålagringar kring ledskålens kanter samt vid fästena för ledkapseln. Även lårbenshuvudets ursprungliga form förstörs i varierande grad beroende på graden av HD hos hunden samt hundens kroppsvikt (Wikström, 1993). Hundar med grava höftledsfel har en speciell vinglande gång på bakbenen och är även vanligtvis trång i hasorna (Wikström, 1984). Dessa hundar kan också få svårt att resa sig, gå i trappor, hoppa upp i bilar och liknande. Det förekommer dock att hundar med grava höftledsfel inte visar några märkbara symtom (Boij *et al*, 1992). Om dysplasien enbart drabbat ena höftsidan hålls bakbenet på den sidan vanligtvis vridet något utåt (Wikström, 1984). Detta medför ofta att benet på den icke drabbade sidan belastas mer än det andra. Bristen på belastning för det defekta benet gör då att muskulaturen tillbakabildas på den sidan vilket i sin tur medför att hunden fortsätter att lägga vikten på det friska benet, en ond cirkel. Snedbelastningen gör att hunden ofta drabbas av en besvärande hälta (Boij *et al*, 1992).

HD är en ärftlig defekt och förekommer främst hos större raser. Flera gener samverkar för att defekten ska uppkomma, det vill säga HD är polygent nedärvd (Wikström, 1993). Förekomsten och graden av dysplasi påverkas även av miljöfaktorer (Lust & Farell, 1977). En miljöfaktor som kan påverka utvecklingen av HD är utfodringen av hunden under dess tillväxtperiod. Både vikt- och storleksökningen hos den växande hunden kan påverkas genom att variera fodermängden. Överutfodring av energi kan ge maximal tillväxthastighet vilket har visat sig vara oförenligt med en korrekt skelettutveckling (Hedhammar, 1975). En annan viktig faktor som påverkar möjligheten att genom avel minska HD i rasen är att alla hundar som, vid höftledsröntgen, diagnosticerats ha ”normala” höfter inte är fria från genetiska anlag för HD. En vanlig avelsstrategi när det gäller bekämpningen av HD är att enbart djur med ”normala” höfter används i avel. Dock finns det även inom denna grupp en variation i hur pass benägna de är att nedärva HD till sin avkomma. Det vill säga likaväl som att en hund med normala höfter kan lämna en låg andel avkommor med HD, kan en annan hund som diagnosticerats normala höfter, lämna en stor andel avkommor med HD. Genom att även ta hänsyn till släktingars (syskon, föräldrar, mor- och farföräldrar och så vidare) röntgenresultat kan man välja ut de hundar ur gruppen ”normala” som är mindre benägna att lämna avkommor med höftledsfel. På så sätt kan avelsarbetet med att sänka andelen hundar med HD effektiviseras ytterligare (Swenson *et al.*, 1997a)

För att avkomma till golden retriever skall registreras hos Svenska Kennelklubben krävs att båda föräldrarna är höftledsröntgade, och ID-märkta. Röntgen skall vara gjord före parning och hunden skall vara minst 12 månader gammal vid undersökningen för att resultatet skall bli officiellt (SKK:s hemsida, 2003c). Golden retrieverklubben har också som krav för att en kull skall hänvisas via deras valphänvisning att föräldrarna är fria från ärftliga ledsjukdomar samt att föräldrarna inte har lämnat en för hög andel defekta höfter bland tidigare avkomma (Golden retrieverklubben:s hemsida, 2003).

Gradering

Höftledsdysplasi graderas med hjälp av en röntgenundersökning. Före januari år 2000 graderades höfter enligt en skala som gick från utan anmärkning, UA, och vidare i en stigande sifferskala (I – IV) för hundar med dysplasi. Vikten vid denna bedömning lades vid hur mycket ledskålens övre kant stödde ledkulan. Hänsyn togs även till om ledkulans centrum låg på eller innanför ledskålens främre kant (Lindholm, 2001). Den 1 januari år 2000 infördes, som ett led i utvecklingen mot ett förenklat samarbete inom F.C.I. (internationella kennelorganisationen), en ny gradering vid avläsning av höftleder. Skalan går nu från grad A till grad E, där A är normala höftleder och E är höggradig dysplasi (tabell 1) (SKK:s hemsida, 2003d). För detta avläsningssystem är det bland annat den så kallade Norbergs vinkel som är av betydelse för vilken grad som hunden tilldelas.

Tabell 1. Gradering av höftledsdysplasi (SKK:s hemsida, 2003d).

Grad	Förklaring
A	Normala höftleder
B	Ej dysplasi
C	Lindrig dysplasi
D	Måttlig dysplasi
E	Höggradig dysplasi

Armbågsledsdysplasi

Armbågsledsdysplasi (AD) är samlingsnamnet för flera olika skelettstörningar som alla medför en felaktig utveckling av armbågsleden (Swenson *et al.*, 1997b). På underarmsbenet sitter processus anconeus, ett utskott som har en egen tillväxtkärna. Vid normal utveckling ska detta utskott vara förenad med resten av benet då hunden är 18-20 veckor gammal (SKK:s hemsida, 2003e). Vid en skelettstörning kan en tillväxtrubbning inträffa som medför att denna förening inte sker som normalt utan istället bildar utskottet en ”lös benbit”, vilken syns tydligt på en röntgenbild av leden (Audell, 1988). Tillväxtrubningen medför även en onormal förslitning av ledbrosket vilket i sin tur medför att det bildas artros, pålagringar i leden. Dessa pålagringar syns vid en röntgenundersökning och vid den centrala granskningen av röntgenbilderna graderas artrosen, armbågsledsdysplasien, från utan anmärkning (UA) till kraftiga benpålagringar (tabell 2) (SKK:s hemsida, 2003f). Likt höftledsdysplasi (HD) är AD en polygen egenskap, det vill säga flera gener samverkar för att defekten ska uppkomma. Precis som vid HD är det vid armbågsledsröntgen svårt att, bland UA-djuren, avgöra vilka som har mer eller mindre genetiskt anlag för AD. För att få ett bättre avelsframsteg i arbetet mot AD, är det därför även här nödvändigt att man tar hänsyn till släktingars resultat när avelsdjuren väljs ut (Swenson *et al.*, 1997b).

Tabell 2. Gradering av armbågsledsartros (SKK:s hemsida, 2003d).

Grad	Förklaring
UA	inga påvisbara förändringar
lbp (I)	lindriga benpålagringar
mbp (II)	måttliga benpålagringar
kbp (III)	kraftiga benpålagringar

Resultatet från armbågsledsröntgen registreras hos SKK för alla raser. För att resultatet ska registreras måste dock hunden vara ID-märkt och minst 12 månader gammal (SKK:s hemsida, 2003c). Golden retrieverklubben har som krav för att en kull skall hänvisas via deras valphänvisning att föräldradjuren inte har lämnat en för hög andel defekta armbågar bland tidigare avkomma (Golden retrieverklubben:s hemsida, 2003).

Övrigt

Livmoderinflammation

Kronisk varig livmoderinflammation, pyometra, eller endometrit, den lindrigare varianten där inflammationen sitter i livmoderslemhinnan, är en vanlig sjukdom hos medelålders och äldre tikar (Linde Forsberg, 1985 ; Wikström, 1993). I en studie gjord på finska tikar med livmoderinflammation var medelåldern 8,5 år (Niskanen & Thrusfield, 1998). Samma studie samt en studie av Egenvall *et al.* (2001) (den senare baserad på försäkringsdata) visade att raserna golden retriever, cavalier king charles spaniel, långhårig collie samt rottweiler hade en ökad risk för att drabbas av livmoderinflammation. I studien av Niskanen och Thrusfield (1998) nämns ytterligare raserna dvärgschnauzer, irländsk terrier, st. bernard, leonberger och airedaleterrier.

Den primära orsaken till livmoderinflammation är hormonrubbingar som gör att livmoderns slemhinna förändras vilket i sin tur ofta leder till en sekundär infektion, vanligtvis med colibakterier (SLU forskning:s hemsida, 2003b ; Linde Forsberg, 1985). Vanligast är att livmoderinflammation uppträder inom åtta veckor efter avslutad löpperiod (SLU forskning:s hemsida, 2003b). Exempel på symtom är ett sämre allmäntillstånd, ökad törst och därmed uriner, aptiten minskar och blodiga och/eller variga flytningar kan komma från vulva. Vid röntgen eller ultraljud av buken ses oftast en förstorad livmoder (Wikström, 1993). Vanligaste behandlingen vid pyometra är att livmodern opereras bort. Vanligtvis tas även äggstockarna bort, dels för att förhindra lopp men även för att förhindra framtida äggstockstumörer. Det går också att behandla livmoderinflammation medicinskt, så länge tikens allmäntillstånd inte påverkats för mycket av inflammationen. Den medicinska behandlingen består av att tiken ges hormonet prostaglandin, som gör att livmodern drar ihop sig och tömmer sitt variga innehåll, samt antibiotika. Genom denna typ av behandling finns dock risken för återfall vid framtida lopp kvar. Detta på grund av att behandlingen enbart tar bort infektionen medan den primära hormonella orsaken till sjukdomen fortfarande finns kvar (SLU forskning:s hemsida, 2003b).

Hypothyreoidism

Hundar med hypothyreoidism har en minskad produktion av sköldkörtelhormon. Denna rubbning i hormonproduktionen sitter oftast i själva sköldkörteln, primär hypothyreoidism, men kan även bero på att signalerna från hypofysen i hjärnan till sköldkörteln inte fungerar normalt, vilket leder till en underproduktion. Den sist nämnda brukar även kallas sekundär hypothyreoidism. Sjukdomen har en ärftlig disposition och är mer vanligt hos vissa raser. I en undersökning av 1500 svenska hundar visade det sig att raserna riesenschnauzer, hovawart, welsh springer spaniel, mellanschnauzer och amerikansk cockerspaniel var överrepresenterade när det gällde hypothyreoidism (Larsson, 1986). Vidare så hade i en studie av amerikanska och kanadensiska hundar med hypothyreoidism (Milne & Hayes, 1981), raserna golden retriever, dobermann pincher, tax, dvärgspets, shetland sheepdog, irländsk setter, dvärgschnauzer, cocker spaniel samt airedaleterrier en större risk att drabbas av sjukdomen. Diagnostisering av hypothyreoidism sker med hjälp av ett blodprov samt

djurägarens beskrivning av hunden. Blodprovet ska tas efter att hunden fastat i 12 timmar och i provet mäts bland annat nivåerna av sköldkörtelhormonet tyroxin (T4), TSH (tyroideastimulerande hormon) och även eventuell förekomst av autoantikroppar (TgAA), som visar om hunden bildar egna antikroppar mot sköldkörteln, kontrolleras. Tyroxin är inblandad i kroppens ämnesomsättning. En underproduktion av hormonet medför sänkt ämnesomsättning, vilket i sin tur leder till att hunden blir överviktig, slö och får problem med att hålla värmen (Wikström, 1993). Hypothyreoidism kan också påverka hundens hud och päls. Svarta hundar kan bli bruna i pälsen, hårstrån lossnar lätt vilket lämnar kala fläckar, svansen blir ofta helt hårlös, huden blir förtjockad och kan även drabbas av seborré eller pyodermi (Öhlén & Bergvall, 1999).

Infektionskänslighet

Immunförsvarets uppgift är att skydda kroppen mot bakterier, virus och andra främmande organismer som kan invadera kroppen. Hur bra immunförsvaret lyckas med denna uppgift beror dels på mängden och virulensen hos de främmande organismerna, men också på hur effektivt individens egna immunförsvaret är. Effektiviteten i individens immunförsvaret kan påverkas av yttre faktorer som till exempel omgivningens temperatur, utfodring samt om den är utsatt för ytterligare infektionsämnen. Dessutom kan effektiviteten påverkas negativt av ärftliga defekter eller störningar i immunförsvaret. Generell demodikos är ett exempel på ett problem där troligtvis en rubbning i immunförsvaret är inblandad (Hedhammar & Rydén, 1979). Demodikos orsakas av *Demodex canis*, eller hårsäckskvalster. Dessa finns troligtvis hos alla hundar men endast ett fåtal visar symtom (Wikström, 1993). Hos de hundar som visar symtom har det visat sig att immunförsvaret inte kan hindra förökning av kvalstren, vilket ger besvär. Även andra hudproblem där hudens bakterieflora, med jämna mellanrum, plötsligt börjar föröka sig fritt och ge problem, kan ha sin grund i ett dåligt immunförsvaret.

Autoimmuna reaktioner

Autoimmuna reaktioner innebär en defekt i immunförsvaret som gör att det plötsligt börjar bilda antikroppar mot kroppens egna celler, DNA eller hormoner. Anledningen till varför detta sker är flera. En anledning kan vara att det skett en förändring av cellen eller hormonet som gör att immunförsvaret reagerar på det som om det vore främmande. Det kan också ha skett en störning i bildandet av antikroppar som gör att dessa riktas mot egna celler i ett visst organ (Wikström, 1993). Exempel på autoimmuna sjukdomar är lymfocytär tyreoidit (det vill säga hypothyreoidism som orsakas av att kroppen felaktigt producerar antikroppar mot sköldkörtelhormonerna), olika typer av hudsjukdomar (gemensamt för dessa är att de vanligtvis ger förändringar i övergången mellan hud och slemhinna) (Öhlen & Bergvall, 1999), autoimmun hemolytisk anemi (kroppen bildar antikroppar mot de egna röda blodkropparna) samt reumatoid artrit (reumatisk ledinflammation som orsakats av att immunförsvaret går till angrepp mot kollagen och brosk vilka ingår i uppbyggnaden av lederna) (Wikström, 1993).

Aggressivitet och rädsla

Aggression påverkas av kön, ålder, kroppsstorlek, hormonstatus, revir, det individuella säkerhetsavståndet, rangordning och resultatet från tidigare möten mellan de inblandade individerna (Jensen, 1996). Enligt Jensen (1996) är aggressivitet från början ett sätt att säkerställa sin överlevnad och att få föra sina gener vidare men den är också viktig vid konkurrens om en resurs, till exempel föda. Han menar även att aggression tycks vara en av de mest närliggande beteendereaktionerna när djur känner obehag.

Orsakerna till varför en hund uppträder aggressivt varierar mellan individer. Vanliga orsaker är ledarskapsproblem, stark vaktinstinkt, rädsla, smärta, stark jaktinstinkt samt dåliga erfarenheter av andra hundar eller människor (Fogle, 1990; Hart & Hart, 1985). Även för lite aktivering kan utlösa oönskade beteenden. Behovet av stimulering varierar mellan raser men alla hundar behöver aktivering, både fysisk och psykisk, i sitt vardagliga liv. Om denna stimulans uteblir får hunden mer energi att lägga på icke önskvärda beteenden (Hansson Hallgren, 1991). När hunden blir äldre kan den utveckla åldersrelaterad aggressivitet. Förutom beteendeförändringar som kan bero på förlust av hörsel och syn, kan hundar, precis som vi människor, drabbas av demens liknande Alzheimer. Denna minnesförlust kan påverka hundens förmåga att komma ihåg att den har en underordnad position i "flocken". Ungefär 20 procent av äldre hundar har en ökad aggressivitet, men lika många kan också få en förväntad minskning i aggressivt beteende. Hos äldre hundar, till skillnad från yngre djur, är aggressivitet mer än dubbelt så vanligt hos tikar medan en minskning av aggressivitet när hunden blir äldre är mer vanligt hos hanhundar (Hart & Hart, 1997).

Rädsla är en naturlig självbevarelsedrift hos de flesta djur när de ställs inför nya eller ovanliga situationer. Om en valp inte anpassas på rätt sätt som liten kan den utveckla rädslor för vardagliga saker när den blir äldre. Alla hundar ärver dock en viss benägenhet att reagera på olika typer av ljud, ljus och beröring och det är en överreaktion på dessa intryck som kan framkalla en oönskad hög rädsla hos vissa individer (Fogle, 1990).

Eftersom mentalitet är delvis ärftlig finns möjligheten att välja valpar från mentalt stabila föräldrar för att minska risken för att få en hund med mentala problem senare i livet. Till hjälp i aveln har man, förutom egen erfarenhet av föräldradjuren och deras släktingar, så kallade mentalbeskrivning hund (MH). Dessa test går ut på att beskriva hundens mentala egenskaper genom att studera individens reaktioner då den utsätts för en rad olika situationer (Svenska Brukshundsklubben, 1997). Det finns generellt inga bra eller dåliga reaktioner i dessa test, vad som är bra i en ras kan vara dåligt i en annan. Beteendena som bedöms är sådana som är av stor vikt för tjänstehundar och resultaten ger även en bild av hundens totala mentala status (Sundgren, 1993). Enligt Sundgren (1993) har beteendena en ärftlig komponent och är alltså möjliga att förändra genom selektiv avel. Resultat från prov, såsom jaktprov och bruksprov, som hunden deltagit i kan också användas som instrument i avelsarbetet (Svartberg, 1997).

Enkätundersökning rörande hälsa, mentalitet och funktion hos golden retriever

Material och metoder

En enkät skickades i slutet av mars 2003 ut till 300 ägare till rasen golden retriever. Ägarna valdes ut slumpvis från Svenska Kennelklubbens (SKK) register över Golden retrievers födda år 1997, 150 hundar, och år 2000, 150 hundar. Ytterligare 50 hundar, 25 födda år 1997 och 25 födda år 2000, valdes ut slumpvis för att kunna användas som reserver om enkäter skulle komma i retur. Kom en enkät i retur (på grund av felaktig adress eller liknande) skickades en ny ut till den första hunden på reservlistan född samma år som den hund vars enkät kom i retur. En påminnelse skickades ut, i slutet av april, till de hundägare som inte skickat in något svar.

Enkätens utformning

Enkäten (Bilaga 1) började med allmänna frågor om hunden som namn, registreringsnummer, kön och födelsemånad. Sedan kom frågor som varför ägaren valt Golden retriever (där ägaren själv fick formulera svaren), vad hunden används till (sällskap/jakt/jaktprov/viltspår/lydnad/bruks/agility/tjänstehund eller liknande/utställning/avel) där ägaren kunde ange flera alternativ, om ägaren har och/eller har haft flera hundar, hur hunden bor, hur länge den vistas utomhus per dag, vilket foder den äter, om den är försäkrad samt i sådant fall vilken typ av försäkring. För att få reda på ägarens uppfattning om hundens hälsa följde sedan en fråga om hur ägaren bedömer hundens allmänna hälsotillstånd. Efter detta kom frågor om hälsobesvär, uppdelat i nio olika delar gällande hud, öron, ögon, urinvägar/njurar, mage/tarm, infektioner, epilepsi/krampanfall, skelett/leder samt övrigt. För varje specifikt hälsoproblem fanns underfrågor som;

- Har hunden haft problem med hud/öron/ögon/urinvägar/njurar/mage/tarm/infektioner epilepsi/krampanfall/skelett/leder/övrigt.
- Om ja, vilken typ av problem?
- Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången?
- Har problemen diagnosticerats av veterinär?
- Behandling?
- Har behandlingen hjälpt?
- Har ersättning betalats från försäkringsbolag?
- Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina problem?
- Övriga kommentarer?

För att få reda på mentaliteten hos hunden fick ägaren ange om hunden visat aggressivitet? Om ägaren svarade ja fanns sex alternativ som ägaren kunde ringa in (ett eller flera) för att ange mot vad hunden visat aggressivitet, i kontakt med: vuxna människor, barn, hanhundar, tikar, valpar och/eller annat. Sedan ställdes frågan om hunden uppvisat omotiverad rädsla? Om ägaren svarade ja fanns sedan sju alternativ som ägaren kunde ringa in (ett eller flera) för att ange mot vad hunden visat omotiverad rädsla, för skott/smällar, andra ljud, hala golv, trappor, människor, andra hundar och/eller annat.

Efter hälsodelen och mentalitetsdelen kom en fråga om hundens eventuella hälsoproblem har orsakat varaktigt lidande för hunden eller avsevärt påverkat dennes aktivitet och funktion, och i sådant fall på vilket sätt.

Enkäten avslutades med frågor som gällde vad ägaren ursprungligen tänkt använda hunden till (sällskap/jakt/jaktprov/viltspår/lydnad/bruks/agility/tjänstehund eller liknande/utställning/avel), om hunden kunde användas till det den var tänkt, vilka förväntningar man hade på hunden, om hunden uppfyllde förväntningarna, hundens största fördelar respektive brister samt huruvida ägaren kommer skaffa Golden retriever igen.

Om djurägaren inte längre hade hunden kvar fanns det på sista sidan av enkäten frågor om hunden dött eller avlivats (och i så fall när och orsak) eller bytt ägare (och i så fall när och vem är den nya ägaren).

Bearbetning av resultat

Svaren från de inkomna enkäterna har sammanställts och bearbetats med hjälp av Microsoft Excel®. Om enstaka svar saknades i en enkät fick denna enkät ändå vara kvar i bearbetningen, medan enkäter som saknade många svar togs bort. Svar avseende livmoderinflammation (pyometra) och analsäcksinflammation hänfördes, i bearbetningen av resultaten, till ”övriga hälsoproblem” respektive ”infektioner”, även när de av hundägaren tagits upp under någon annan rubrik.

Resultaten för varje fråga redovisas som frekvens eller andel av det totala antalet svar.

Resultat

Sammanlagt besvarades 192 enkäter. En (1) av dessa var ofullständigt ifylld och en (1) tillhörde en ägare som hade 5 fem hundar födda samma år och där svaren då avsåg alla fem hundarna. Dessa två enkäter uteslöts ur materialet. Sju av de 192 inkomna enkäterna gällde avlivade hundar. Två av dessa var fullständigt ifyllda och ingår därför bland övriga enkäter i resultatbearbetningen. Detta gör att resultaten är baserade på sammanlagt 185 hundar (tabell 3), vilket motsvarar en svarsfrekvens på 62 procent. Fördelningen mellan kön och födelseår var tämligen jämn. I vissa enkäter i materialet är inte alla frågor besvarade vilket medför att det totala antalet svar för enskilda frågor kan vara lägre än 185.

Tabell 3. Fördelning av inkomna enkätsvar på födelseår och kön

	Tikar	Hanar	Totalt
Hundar födda 1997	48	41	89
Hundar födda 2000	43	53	96
Totalt	91	94	185

Svaren på första frågan, om varför ägaren hade valt att skaffa golden retriever, gav många och olika svar (bilaga 2). Grupperar man svaren efter ord som liknar varandra, fanns det två grupper av omdömen som dominerade. Den ena gruppen innehöll ord som ”snäll”, ”vänlig”, ”godmodig”, ”positiv”, ”glad”, ”trevlig”, ”härlig” och ”go” (44 %) och den andra gruppen innehöll ord som ”bra familjehund”, ”barnvänlig” och ”bra sällskapshund” (45 %). Många hade skrivit flera av orden i gruppen samt ord ur båda grupperna.

Nästan alla hundar i enkätaterialet uppgavs användas till sällskap (tabell 4). Totalt 59 procent användes enbart till sällskap. Samtliga hundar som användes i avel (10 procent av det totala materialet) hade minst ett ytterligare användningsområde, förutom sällskap, jämfört med 66 procent för de övriga hundarna (tabell 5). Det vanligaste användningsområdet för avelshundarna var utställning (16 hundar), följt av jakt (8 hundar) och lydnad (6 hundar), viltspår (4 hundar), jaktprov (3 hundar) och agility (2 hundar). Både för avelshundar och för övriga överensstämde de verkliga användningsområdena väl med det ägarna senare i enkäten (fråga 21) hade angett att de tänkt använda hundarna till.

Tabell 4. Antal hundar som tänkt användas (fråga 21) respektive faktiskt används (fråga 2) till olika ändamål, samt andel hundar som används till det som ägaren ursprungligen tänkt (dvs. där ägaren angett samma användning på fråga 2 som på fråga 21). OBS! Samma hund kan ha flera användningsområden (totalt 182 svar)

	Tänkt användning antal hundar	Aktuell användning antal hundar	Andel hundar som används till det som ursprungligen tänkts
Sällskap	174	176	98 %
Jakt	19	24	89 %
Jaktprov	15	12	60 %
Viltspår	24	28	75 %
Lydnad	36	35	77 %
Bruks	11	10	64 %
Agility	8	7	63 %
Tjänstehund/ liknande	3	3	100 %
Utställning	35	32	71 %
Avel	20	19*	80 %

*13 tikar och 6 hanar

Tabell 5. Antal användningsområden, utöver avel och sällskap, för avelshundar respektive övriga hundar. Som olika användningsområden räknas i detta fall jakt, jaktprov, viltspår, lydnad, bruks, agility, tjänstehund eller liknande samt utställning

Antal användningsområden utöver avel och sällskap	Avelshundar (%)	Övriga (%)
0	0	66
1	47	15
2	16	10
3	21	5
4	11	1
5	5	3

Levnadsförhållanden

Tjugofyra procent av hundägarna hade flera hundar vid tidpunkten då de fyllde i enkäten, 17 procent hade golden retriever och 10 procent hade någon annan ras. Vissa ägare hade både golden retriever och annan ras. Det var 72 procent av ägarna som hade haft hund tidigare, 34 procent hade haft golden retriever och 54 procent hade haft någon annan ras. Vissa ägare hade både haft golden retriever och annan ras.

Knappt hälften av hundarna (47 %) bodde i villa- eller radhusområde, medan resten bodde i hus på landet (35 %) eller i lägenhet (21 %). Några av hundarna bodde dubbelt vilket medför att resultatsiffrorna överlappar varandra.

Svaren på frågan som rörde hur länge hunden vistades utomhus per dag (fråga 6) var svårtolkad på grund av att vissa ägare svarade på hur länge de var ute på promenad med hunden, medan andra svarade hur länge hunden totalt var utomhus per dag, både promenad och sen till exempel i hundgård. Kortaste tiden som angavs var en halv timme per dag (då avsågs promenad) och längsta tid var 12 timmar. Det går därför inte att beräkna någon korrekt medeltid för hur länge hundarna vistades utomhus per dag, men 40 procent av de som svarat på frågan hade sina hundar utomhus 1-2 timmar per dag och 43 procent 3-5 timmar per dag.

Majoriteten av hundarna (96 %) utfodrades med torrfoder. Andra utfodringsalternativ var konservermat (10 %), fryst foder (3 %) eller egen blandning (13 %) som hunden ofta åt i kombination med torrfoder.

Nästan alla ägare (99 %) hade sina hundar försäkrade. Det var bara två hundar som inte var försäkrade, båda var födda 1997. De flesta hade en försäkring som omfattade både sjukdom/skada och liv (tabell 6). Några hade även försäkring som omfattade förlorat avelsvärde.

Tabell 6. Fördelningen mellan de olika försäkringarna. OBS! De flesta hundarna hade flera typer av försäkringar

Försäkring	Antal hundar	%
Sjukdom och/eller skada	156	92
Livförsäkring	140	83
Förlorat avelsvärde	19	11

Hälsa- sjukdomar

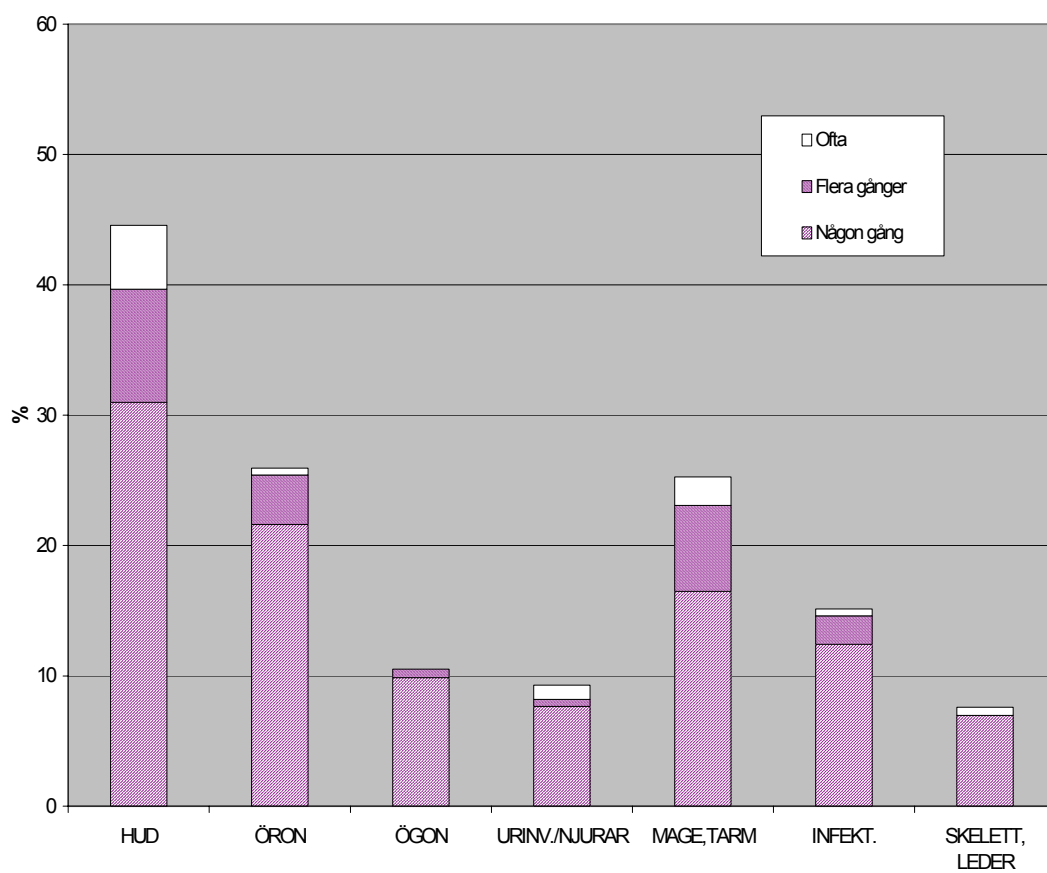
Majoriteten av ägarna (91 %) svarade att deras hunds allmänna hälsotillstånd var ”mycket gott”. Tretton hundägare (7 %) svarade att hundens allmänna hälsotillstånd var ”tillfredsställande”, tre svarade att det var ”mindre bra” och enbart en (1) att det var ”dåligt”.

Totalt 47 hundar (25 %) var helt friska, det vill säga hade aldrig haft något hälsoproblem, 33 födda år 2000 och 14 födda 1997. För två av dessa hundar hade ägarna uppgett att de hade ett ”tillfredsställande” allmänt hälsotillstånd. Resterande 45 hundar bedömdes ha ett ”mycket gott” allmänt hälsotillstånd. Av de hundar som inte var helt friska, hade majoriteten haft hälsoproblem enbart ”någon gång” (tabell 7). Trettio procent av de hundar som inte var helt friska, 42 stycken, hade haft något besvär ”flera gånger” eller ”ofta”.

Tabell 7. Antal hundar som haft besvär med hälsan, uppdelat på hur många olika problem de haft samt hur ofta de haft det

Olika problem	Antal hundar som haft problem ”någon gång”	Antal hundar som haft problem ”flera gånger” eller ”ofta”
1	50	28
2	31	9
3	11	4
4	3	1
5	1	0
Totalt antal	96	42

De vanligaste hälsoproblemen var olika typer av hudåkommor. Näst vanligast var olika öronproblem, tätt följt av problem med mage/tarm (figur 1). Epilepsi och krampanfall finns inte med i figuren eftersom det enbart var tre hundar hade haft problem med detta. Två av dessa hade av veterinär blivit diagnosticerade epilepsi, en tik född 1997 och den andra en hane född 2000. Den tredje hunden var en hane född 1997. Denna hade haft besvär med kramper men hade inte fått diagnosen epilepsi när den undersökts av veterinär. Som förväntat hade hundarna födda 2000, när det gällde de flesta typer av åkommor, haft mindre besvär med hälsan än hundarna födda 1997. Undantagen gällde problem med öron samt ögon, där de yngre hundarna hade haft mer besvär än de äldre hundarna.

Figur 1. Förekomst av olika typer av hälsoproblem, andelen hundar som haft respektive problem någon gång, flera gånger eller ofta.

Det mest frekventa hudproblemet var ”hot spots” (av vissa ägare angivet som våt/fukt/retrievereksem). Ytterligare vanligt förekommande hudproblem var andra eksem, allergi, klåda samt hudirritationer (bilaga 3). Bland öronproblemen dominerade öroninflammation. Mycket vax i öronen var också ganska vanligt. Ögoninflammationer var vanligast bland ögonbesvären. Tre hundar hade anmärkning vid ögonlysning. En (1) hade bakre polär katarakt, en (1) hade lindrig utbredning av bakre polär katarakt och en (1) hade övrig partiell katarakt.

De flesta fallen av besvär med urinvägar/njurar gällde urinvägsinfektion och beträffande mage/tarm dominerade diarré och kräkningar, i en del fall efter det att hunden ätit något olämpligt. Bland hundarna i undersökningen förekom flera olika typer av infektioner, där tonsillit/halsproblem var det vanligaste. Besvär av HD och AD var vanligast bland de hundar som haft problem med skelett och leder, därefter kom hältor där veterinären ej kunnat diagnosticerat orsaken.

Tolv procent av hundarna hade haft andra besvär med hälsan än det som namnges i enkäten (fråga 19). Bland de övriga hälsoproblemen (bilaga 3) fanns bland annat livmoderinflammation som fem tikar födda 1997 haft besvär med. Dessa fem tikar utgör 10 % av tikarna som är födda det året. Hos de hundar som haft problem med mage/tarm eller hud angavs det, i större utsträckning än för övriga problem, att problemen förekommit ”flera gånger” eller ”ofta” (tabell 8). Undantag var epilepsi/kramper, där alla tre hundarna haft problemet ”flera gånger” eller ”ofta”.

Tabell 8. Antal hundar med respektive problem. OBS! Samma hund kan ha haft problem med flera saker

Problem med:	Antal med besvär		Hur ofta har hunden haft besvär?		
	Totalt	av samtliga hundar som svarat på frågan	Någon gång	Flera gånger	Ofta
Hud	82	45%	70%	20%	11%
Öron	48	26%	83%	15%	2%
Ögon	16	11%	94%	6%	0%
Urinvägar, njurar	17	9%	82%	6%	12%
Mage, tarm	46	25%	65%	26%	9%
Infektioner	28	5%	82%	14%	4%
Epilepsi, krampanfall	3	2%	0%	67%	33%
Skelett, leder	12	8%	92%	0%	8%

Majoriteten av hundarna som haft besvär med hälsan hade fått problemet diagnostiserat av veterinär (tabell 9). Vad gäller ersättning från försäkringsbolag skiljde det sig mellan olika typer av åkommor. Problem med infektioner, skelett/leder och ”övrigt” ersattes i högre grad än övriga typer av åkommor. I 85 procent av fallen där hundarna hade behandlats för sina problem hade den insatta behandlingen hjälpt (tabell 10) I drygt hälften av fallen uppgavs hundarna inte alls ha besvär av sina hälsoproblem och i endast 11 procent hade hundarna besvärats ”ganska mycket” eller ”mycket”. Åldern när hälsoproblemen först uppkom varierade mellan olika typer av problem (tabell 11).

Fråga 20, ”Har ovan beskrivna problem orsakat varaktigt lidande för din hund eller avsevärt påverkat hundens aktivitet och funktion?”, var nödvändig att utesluta ur bearbetningen på grund av att den missförstås i många av enkätsvaren.

Tabell 9. Andel fall av olika typer av problem som diagnostiserats av veterinär respektive ersatts från försäkringsbolag.

	Problem diagnostiserade av veterinär		Ersättning från försäkringsbolag	
	Antal fall*	Diagnostiserade	Antal fall*	Ersatta
<i>HUD</i>	82	76%	79	9%
<i>ÖRON</i>	48	81%	42	2%
<i>ÖGON</i>	16	69%	16	13%
<i>URINVÄGAR, NJURAR</i>	17	88%	14	14%
<i>MAGE, TARM</i>	44	45%	37	27%
<i>INFEKTIONER</i>	28	93%	25	52%
<i>EPILEPSI</i>	3	67%	3	33%
<i>SKELETT, LEDER</i>	12	75%	7	43%
<i>ÖVRIGT</i>	21	95%	18	56%

* Antal som besvarat frågan

Tabell 10. Andel hundar för vilka behandling hjälpt i olika grad, respektive andel hundar som i olika grad besvärats av sina hälsoproblem. Frågan om hunden besvärats av hälsoproblemet fanns inte i frågedelen för infektioner, epilepsi samt övrigt

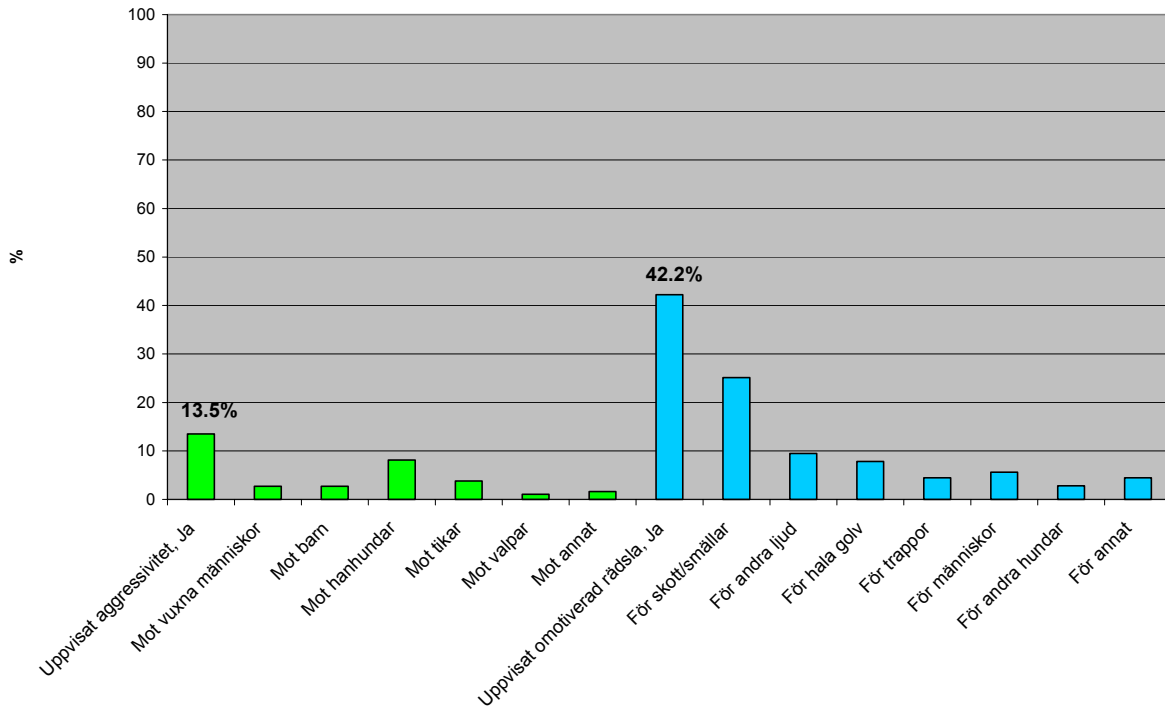
	Har behandling hjälpt?				Har hunden besvärats av problemet?			
	Antal svar	(antal)			Antal svar	(antal)		
		Ja	Delvis	Nej		Inte alls	Något	Ganska mycket/mycket
<i>HUD</i>	79	84 %	14%	3%	77	45%	38%	17%
<i>ÖRON</i>	44	84%	16%	0%	46	57%	39%	4%
<i>ÖGON</i>	16	100%	0%	0%	16	88%	13%	0%
<i>URINVÄGAR, NJURAR</i>	14	86%	14%	0%	13	62%	31%	8%
<i>MAGE, TARM</i>	37	81%	16%	3%	39	49%	38%	13%
<i>INFEKTIONER</i>	25	92%	8%	0%	-	-	-	-
<i>EPILEPSI</i>	3	33%	67%	0%	-	-	-	-
<i>SKELETT, LEDER</i>	8	75%	25%	0%	9	44%	44%	11%
<i>ÖVRIGT</i>	18	94%	0%	6%	-	-	-	-

Tabell 11. Genomsnittlig ålder då hälsoproblem uppkom

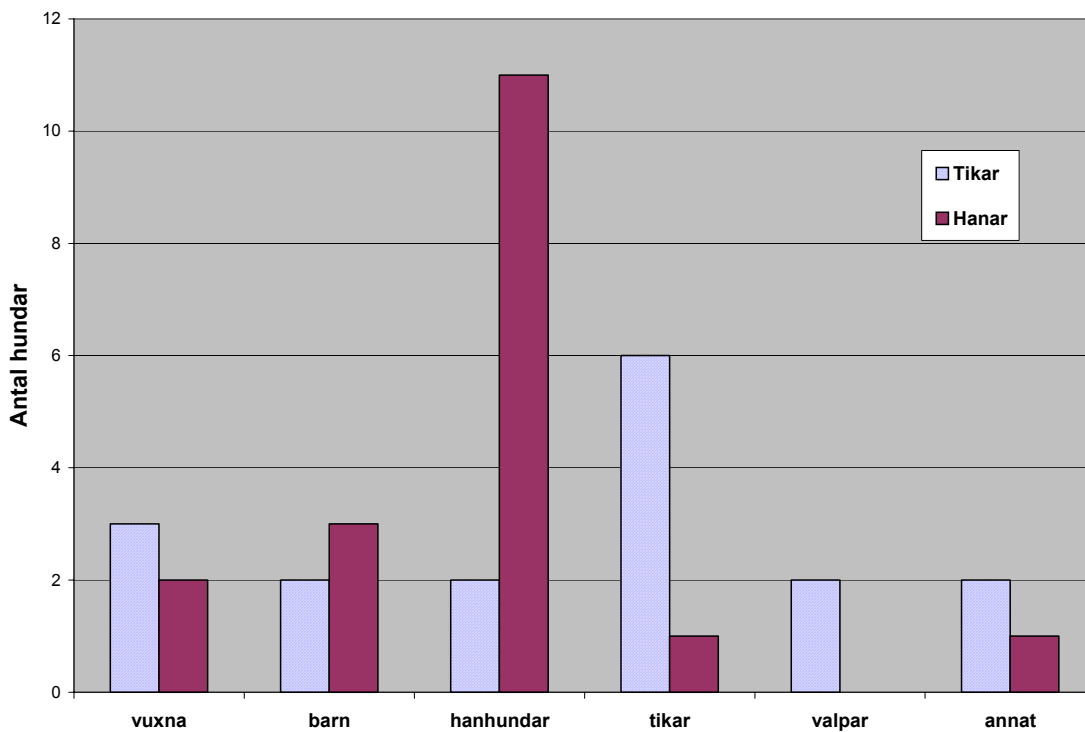
	Genomsnittlig ålder (månader)	Min	Max
<i>HUD</i>	18	2	60
<i>ÖRON</i>	18	4	60
<i>ÖGON</i>	24	4	60
<i>URINVÄGAR, NJURAR</i>	11	2	36
<i>MAGE, TARM</i>	12	2	60
<i>INFEKTIONER</i>	24	9	66
<i>EPILEPSI</i>	42	24	60
<i>SKELETT, LEDER</i>	15	5	48

Mentalitet

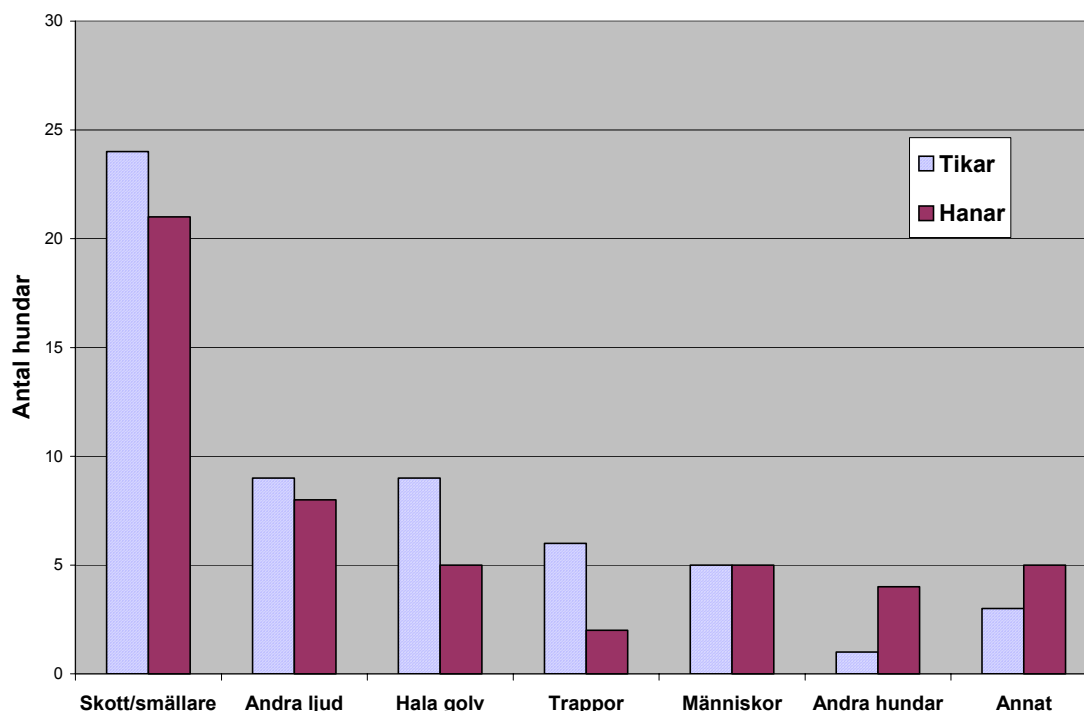
När det gällde mentaliteten var det 14 procent av hundarna som hade uppvisat aggressivt beteende och 42 procent som visat omotiverad rädsla (figur 2). Aggression mot andra hanhundar var vanligast bland de hundar som visat aggressivt beteende. Dock var det i majoritet hanhundar som hade visat aggressivitet mot hanhundar. För tikarna var det vanligast att aggressiviteten var riktad mot andra tikar (figur 3). Tre hundar hade visat aggressivt beteende mot ”annat” – en (1) av dessa hundar var enligt ägaren ”svårtolkad i koppel”, ägaren vet ej om hunden är rädd och osäker eller arg, en (1) annan hund visade aggressivt beteende när den har ben eller liknande (mot andra hundar och katter, ej människor) och den tredje hunden visade aggressivitet mot cyklar och vissa bilar. Skott och smällare var den vanligaste orsaken till rädsla (över hälften av de hundar som visat omotiverad rädsla). Rädsla för andra ljud var också relativt vanligt. Åtta hundar visar omotiverad rädsla mot ”annat”. Sju av dessa hundar visade rädsla när det är mörkt ute eller när det står saker på platser där det inte brukar. En uppvisade rädsla mot svarta hundar. För både hanar och tikar var rädsla för skott och smällare vanligast och på andra plats kom rädsla för andra ljud (figur 4).

Figur 2. Förekomst av aggressivitet och omotiverad rädsla samt mot vad aggressiviteten respektive rädslan är riktad.

Figur 3. Jämförelse mellan tikar och hanar mot vad de riktar sin aggressivitet.

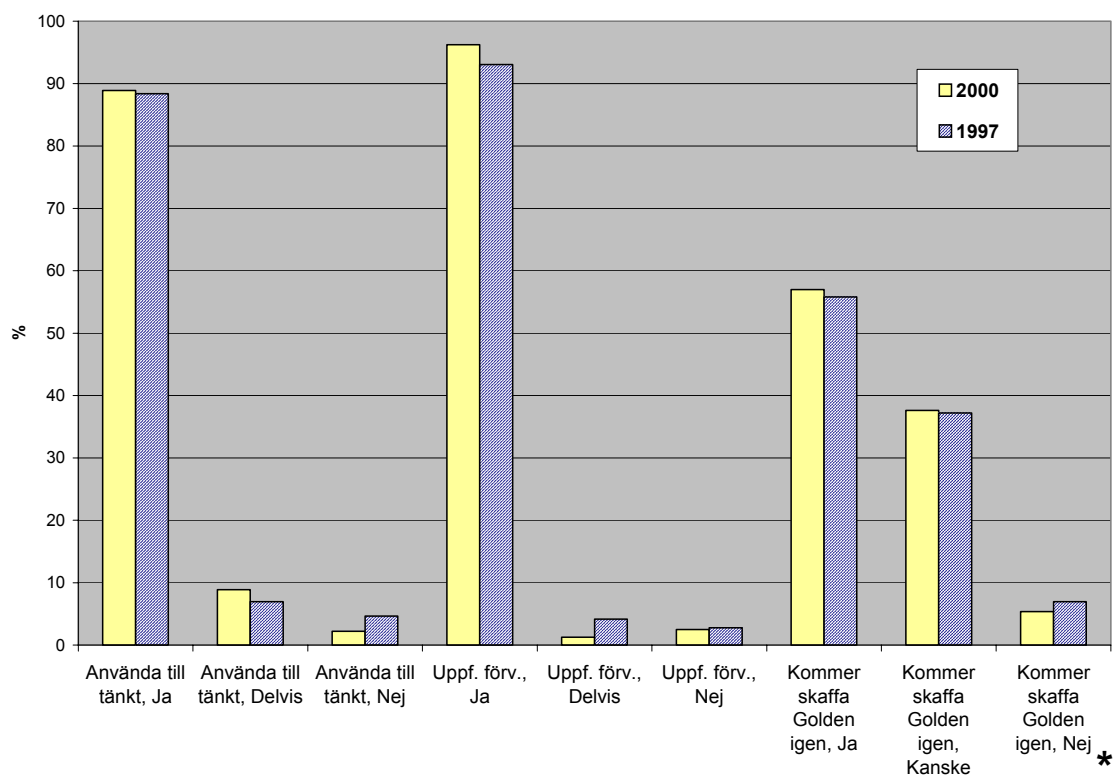
Figur 4. Jämförelse mellan tikar och hanar mot vad de riktar sin omotiverade rädsla.

Fördelar, brister och förväntningar

Frågorna om vad som är hundens största fördelar respektive brister gav många och olika svar (bilaga 4 och 5). Rörande hundens största fördelar angav många ägare omdömen som "godmodig", "lättsam", "snäll", "glad", "trevlig", "charmig", "kelig" och "rolig", "bra familjehund", "barnvänlig", "sällskaplig", "bra beteende och vänlig mot människor", "älskar människor" samt "tycker om och är trevlig mot andra hundar och andra djur". När det gällde hundens brister svarade 27 procent av ägarna att hunden "har inga brister", "kan inte komma på några brister" eller "vet ej". Bland de brister som angavs övervägde mentala egenskaper av olika typ så som "feg", "vek", "rädd", "stresskänslig", "stressad", "hispig", "för livlig", "för självständig" och "envis".

Majoriteten av ägarna angav att de kunde använda hunden till vad de hade tänkt (jämför tabell 4) samt att hunden uppfyllde deras förväntningar (figur 5). Drygt hälften angav att de kommer att skaffa golden retriever igen.

Figur 5. Svar på frågorna 22 och 23– ”Kan du använda hunden till det du tänkt?”, ”Uppfyller hunden dina förväntningar?” samt ”Kommer du skaffa golden retriever igen?”. (*Varav två ägare med hundar födda 1997 och tre ägare med hundar födda 2000 svarade att de inte kommer skaffa någon hund igen på grund av personliga skäl).

Avlivade hundar

Sju ägare uppgav, som tidigare nämnts, att deras hund var avlivad. Två var avlivade på grund av aggressivt beteende, två på grund av HD/AD-problem, en (1) på grund av problem med immunförsvaret, en (1) på grund av följder efter en Borreliainfektion och en (1) på grund av tumör i näshåla. En av hundarna i hela materialet hade bytt ägare men det framgick inte vem som var den nya ägaren.

Diskussion

Svarsfrekvensen för enkäten var 62 procent. Denna siffra stämmer överens med svarsfrekvenser för andra liknande undersökningar. I en undersökning rörande svenska hundars utfodring och aktivitet, var svarsfrekvensen 68 procent (Sallander, 2001). Svarsfrekvensen för en enkätundersökning rörande hälsan hos tax var 60 procent (muntligt Svensson, 2003). Det finns alltid en risk att materialet inte blir representativt när man har ett bortfall på nära 40 procent. Till exempel kan det vara så att ägare till hundar med mycket hälsoproblem eller dålig mentalitet är mindre benägna att svara på en enkät, än ägare utan problem. Det kan också vara tvärtom. Samma sak kan även gälla enskilda frågor, som inte är besvarade i vissa enkäter, men anledningen kan också vara att hundägaren helt enkelt missat frågan. Hundar som avlivats eller bytt ägare är troligen underrepresenterade i materialet på grund av att man inte är så intresserad av att svara om man inte längre har hunden kvar. I de enkäter som besvarades var fördelningen jämn mellan tikar och hanar, vilket torde kunna utesluta eventuella fel beroende på ojämn könsfördelning.

Majoriteten av hundarna i undersökningen utfodrades med torrfoder. Detta överensstämmer med den tidigare nämnda undersökningen rörande svenska hundars utfodring och aktivitet (Sallander, 2001), där 95 % av hundarna åt torrfoder. En tredjedel av hundarna i Sallanders undersökning gick på promenad 1-2 timmar per dag och 49 procent 3-5 timmar per dag. Eftersom frågan om utevistelse i enkäten uppfattades olika av de goldenägare som svarat, går det inte riktigt att jämföra de resultaten med Sallanders resultat. Dock kan man kanske göra det antagandet att tiden för de hundar som enligt enkäten vistades utomhus 1-2 timmar per dag (40 %), refererar till den tid de var ute på promenad. Möjligtvis stämmer det också för de hundar som vistades utomhus 3-5 timmar per dag (43 %). Att drygt 40 procent av hundarna är utomhus 3-5 timmar per dag vittnar ändå om att golden retriever fysiskt är en relativt aktiv ras.

Att de flesta av hundarna i enkäten användes till sällskap var väntat, men att hela 59 procent enbart användes till sällskap, och att det var så låg andel av hundarna som användes till något annat var förvånande. Även i svaren på frågan om varför ägarna skaffade golden retriever går det att urläsa att en stor del planerade att använda hunden till framförallt sällskap. Av hundarna i enkäten användes 17,6 % till utställning och 6,6 % till jaktprov. I examensarbetet med titeln "Retrieveravel i Sverige" av Bucksch och Lindberg (2002) hade cirka 20 % av de slumpmässigt framtagna kontrollhundarna deltagit på utställning och cirka 3 % deltagit vid jaktprov. Samma arbete visar också att det finns en stor skillnad i meritering och deltagande mellan avelsdjur och kontrolldjur. Samma tendens kan man se i enkätresultaten där samtliga avelsdjur hade minst ett (1) användningsområde, förutom avel och sällskap, jämfört med 1/3 av de övriga hundarna. Om man från rasklubbens sida önskar att flera golden skulle användas också för annat än sällskap, kanske man bör fundera på hur rasen framställs utåt och i framtiden lägga större tyngdpunkt på att det är en arbetande ras som behöver mental aktivering för att må bra.

Enligt rasklubben finns det en uppfattning om golden retrievern är en ras med mycket sjukdomar. Detta styrks *inte* av enkätresultaten. Enkäten visar tvärtom, att hälften av hundarna var helt friska eller bara vid något enstaka tillfälle haft något hälsoproblem. Enbart en tredjedel av de hundar som inte var helt friska hade haft besvär "flera gånger" eller "ofta. Positivt ur hundsynpunkt var att drygt hälften av alla hundar som ändå, enligt ägaren, angavs ha haft problem inte hade besvärats särskilt av dessa. Majoriteten av ägarna tyckte också att deras hund hade ett mycket gott allmänt hälsotillstånd. Dock framgår det i några fall att,

fastän ägaren angett hundens hälsotillstånd som mycket gott, hunden faktiskt haft en hel del hälsoproblem.

Rasklubbens avelspolicygrupp har, som ytterligare en del i kartläggningen av hälsan gällande sjukdomar hos golden retriever, sammanställt försäkringsstatistik från försäkringsbolaget Agria. Alla hälsoproblem medför dock inte veterinärkostnader som överstiger självriskan, vilket betyder att man inte kommer åt dessa problem genom försäkringsstatistiken. En enkätundersökning ger en överblick även över de hälsoproblem som inte ersätts av försäkringsbolaget. Det kan gälla de flesta öron- och ögoninflammationer samt urinvägsinfektioner och en del av de mer lättbehandlade hudbesvären. Dock visar försäkringsstatistiken över ersättning för veterinärvård (1995-2002), precis som enkätresultaten, att golden retriever har en högre frekvens av hudproblem. Tittar man till exempel på frekvensen för ”hot spot” ersätts golden retriever nästan tre gånger oftare jämfört med andra raser. Antalet fall av ”hot spots” tycks dessutom ha ökat från 1995, då försäkringsstatistiken började föras, fram till nu. Problem med mage och tarm ligger på tredje plats i enkäten vilket stämmer bra överens med försäkringsstatistiken där det också kommer på tredje plats. I enkäten var det framför allt besvär med diarré och kräkningar samt diarré och kräkningar efter att ha ätit olämpliga saker som dominerade. Detta kanske inte är så konstigt eftersom de flesta golden är matglada hundar och äter det mesta, även olämpliga saker. När det gäller försäkringsstatistiken var golden retriever överrepresenterad när det gällde kronisk enterit (kronisk inflammation i tarmen) där de ersattes nästan två gånger oftare jämfört med andra raser. Tio procent av tikarna födda 1997 hade haft problem med livmoderinflammation, vilket är en relativt hög andel. Livmoderinflammation en relativt vanlig åkomma hos ett flertal raser men att just golden har en ökad risk att drabbas, stöds av de två tidigare nämnda studierna av Egenvall *et al* (2001) samt Niskanen och Thrusfield (1998). I Agrias försäkringsstatistik ser det dessutom ut som om andelen fall av livmoderinflammation ökat mellan åren 1995 och 2002. Av hundarna i enkäten var 99 procent försäkrade. Detta visar att försäkringsstatistiken är ett bra hjälpmedel för att kartlägga hälsoläget gällande de mer, ur behandlingssynpunkt, kostsamma sjukdomarna.

På senare år har det talats om att mentaliteten hos golden retriever har förändrats, samt att det hos en del hundar förekommer aggressivt beteende och olika typer av rädslor (Holm-Hansen, 1991). För hundar som avlivats på grund av dålig mentalitet får man i allmänhet inte ut någon ersättning från försäkringsbolagen vilket gör att inte heller dessa kommer med i försäkringsstatistiken. Här kan en enkät vara ett bra hjälpmedel för att undersöka hur mentaliteten ser ut i rasen. När det gäller enkätresultaten rörande mentalitet bör framför allt det stora andelen hundar som uppvisat omotiverad rädsla observeras. Rädslan för skott och smällare är inte förenlig med att golden retrievern är en jakthund, som ska arbeta i samband med och efter skott. Att rädlereaktionerna är större hos golden retriever än hos andra raser har även visat sig vid mentalbeskrivningar av rasen. Vid MH beskrivs intensiteten i ett beteende, det vill säga hur mycket hunden reagerar. Generella iakttagelser är att golden retrievern visar större rädlereaktioner än många andra raser samtidigt som nyfikenheten är betydligt lägre. Vid en jämförelse mellan MH och funktionsbeskrivning visade det sig att hundar med hög nyfikenhet vid MH också visade större lust att bära, söka och gå i vatten vid funktionsbeskrivningen. Detta tyder på att nyfikenhet är en viktig egenskap för den arbetande hunden (Golden Nytt, 2003). Cilla Hamfelt (muntligt, 2004) har även, vid analyser av MH-resultat för golden retriever, sett en koppling mellan rädslor och nyfikenhet. Flera av de hundar som hade hög intensitet för rädlereaktionerna hade också låg nyfikenhet och vice versa.

Avslutningsvis är det väldigt positivt att nästan 90 procent av hundägarna kan använda sina hundar till vad de hade tänkt och att nära 95 procent tycker att hunden uppfyller deras förväntningar. När det gäller vilka egenskaper hos hunden som ägaren värdesätter kan man generellt säga att det handlade om sociala egenskaper och hundens egenskaper som bra familjehund. Detta speglar återigen att golden kanske blivit framförallt en sällskapshund, men å andra sidan är de egenskaper som man särskilt uppskattar även viktiga om man vill arbeta med hunden.

Slutsatser

Syftet med detta examensarbete var att få en bild av hur hälsoläget egentligen såg ut hos golden retriever samt vilka hälsoproblem som kan vara viktiga att tänka på i det framtida avelsarbetet. Från enkäten framkom flera intressanta resultat. De mest anmärkningsvärda enkätresultaten rörde mentaliteten hos hundarna och det är kanske där den största kraftansträngningen i avelsarbetet bör läggas. Några slutsatser som kan dras utifrån samtliga resultat är:

- Golden retrievern verkar framförallt vara en sällskapshund med, i de allra flesta fall, nöjda ägare!
- Ur sjukdomssynpunkt är golden en relativt frisk hund. Dock bör antalet tikar med livmoderinflammation observeras. En lämplig åtgärd vore att följa upp antalet tikar med dessa problem i framtiden för att kunna hålla koll på att de inte ökar ytterligare. Detta kan även vara bra att göra när det gäller hudproblemen. Här kan kanske även information till hundägare om förebyggande åtgärder när det gäller vissa hudbesvär hjälpa till att minska antalet hundar som drabbas.
- Andelen hundar som visar omotiverad rädsla bör minskas. För att komma till rätta med den förändrade mentaliteten hos golden bör större vikt läggas vid att undersöka mentaliteten hos avelsdjuren och sedan främst använda mentalt stabila föräldradjur i aveln. Uppfödare måste informeras om vikten av att ta stor hänsyn till mentaliteten när avelsdjur väljs ut. MH och funktionsbeskrivningar är utmärkta verktyg vid valet av föräldrar.

Eftersom materialet är begränsat kan denna undersökning inte ge en fullständig bild av samtliga hälsoproblem som förekommer hos golden retriever. Troligtvis ger den ändå en representativ skildring av hur hälsoläget ser ut i stort. Förhoppningen är att detta arbete ska vara en hjälp i utformningen av den rasspecifika avelsstrategin för golden retriever, men också att det kanske kan ge uppfödare av rasen information om vad som i dagsläget är viktigt, och mindre viktigt, att ta hänsyn till i den fortsatta aveln.

Tack

Till en början vill jag tacka alla de golden retrieverägare som svarat på enkäten och gjort denna enkätundersökning möjlig. Golden retrieverklubben och speciellt alla i avelspolicygruppen ska ha ett stort tack för varmt mottagande och den hjälp jag fått med allt jag behövt. Slutligen vill jag tacka mina handledare. Det största tacket bör då gå till min huvudhandledare Birgitta Åhman för all den hjälp och tid hon gett mig för att få detta arbete så bra som möjligt.

Litteraturförteckning

Litteratur

- Agria. 2003. Excellfil med försäkringsstatistik för golden retriever jämfört med andra raser. 2003-09-17. Agria djurförsäkring, www.agria.se.
- Audell, L. 1988. *Armbågsledarthros*. Hundsport Special. 2. s. 6-7.
- Barnett, K.C. 1978. *Hereditary cataract in the dog*. Journal of Small Animal Practice. 19. s. 109-120.
- Bjerkås, E. 1998. *Veterinær oftamologi*. s. 144-148. Tell forlag. Vollen. Norge.
- Boij, M., Henning, K. & Lagerman Pekkari, M. 1992. *Stora hundboken- lexikon från A till Ö med rasbeskrivningar*. s. 59, 95-96. Natur och Kultur. Borås.
- Bucksch, A. & Lindberg, S. 2002. *Retrieveravel i Sverige- Jämförande analys av avelsarbetet inom golden, labrador och flatcoated retriever samt utvärdering av jaktlig avkommebeskrivning för flatcoated retriever*. Examensarbete 231:2002. Institutionen för husdjursgenetik, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala
- Case, L.P., Carey, D.P., Hirakawa, D.A, Daristotle, L. 2000. *Canine and feline nutrition*. s. 451-471. Mosby. USA
- Chrisman, C.L. 1982. *Problems in small animal neurology*. s. 155-184. Lea & Febiger. Philadelphia, USA.
- Cunningham, J.G. 1971. *Canine seizure disorders*. Journal of the American Veterinary Medical Association. 158;5. s. 589-597.
- Cunningham, J.G. & Farnbach, G.C. 1988. *Inheritance and idiopathic canine epilepsy*. The Journal of the Animal Hospital Association. 24;4. s. 421-424.
- Egenvall, A., Hagman, R., Bonnett, B.N., Hedhammar, Å., Olson, P. & Lagerstedt, A-S. 2001. *Breed risk of pyometra in insured dogs in Sweden*. Journal of veterinary internal medicine
- Evans, H.E. 1993. *The Ear - kap 12*. I: Miller's anatomy of the dog. 3 ed. Redaktör: Evans, H.E. s. 988-1008. W.B Saunders company. Philadelphia, USA.
- Fogle, B. 1990. *I huvudet på en hund- Hundens psykologi och beteende*. s. 205-207. Forum.
- Fogle, B. 1997. *Du och din golden retriever*. s. 62-63. ICA bokförlag. Västerås.
- Fraser, G., Gregor, W.W., Mackenzie, C.P., Spreull, J.S.A. & Withers, A.R. 1970. *Canine ear disease*. Journal of Small Animal Practice. 10;12. s. 725-754.
- Fryckstrand, H. 1980. *Golden retriever i Sverige*. Stamtavleboken Golden retriever 1980. s. 13-18. SSRK:s Golden retriever klubb.
- Garmer, L. 1986. *Progressiv retinal atrofi (PRA) hos labrador retriever*. I: Symposium om ärftligt betingade sjukdomar hos hund. Svensk veterinärtidning. Suppl. 11. s. 120-123.
- Golden Nytt. 2003. *Projekt avelspolicy 2004 - Sammanfattning av kartläggningen, mentalitet*. 3. s. 69.
- Gotthelf, L.N. 2000a. *Factors that predispose the ear to otitis externa*. I: Small animal ear diseases- An illustrated guide. Redaktör: Gotthelf, L.N. s. 46-78. W.B Saunders company. USA.
- Gotthelf, L.N. 2000b. *Otitis media*. I: Small animal ear diseases- An illustrated guide. Redaktör: Gotthelf, L.N. s. 122-143. W.B Saunders company. USA.
- Grant, D.I. 1991. *Immunological skin disease- kap 8 samt Seborrhoea- kap 11*. I: Skin diseases of the dog and cat. 2 ed. s. 91-119. Blackwell Scientific Publications.
- Grauer, G.F. 2001. *Early detection and management of canine renal disease*. Proceedings from a Pre-Congress Symposium, s. 35-44.
- Groh, M. 2000. *Allergic otitis externa*. I: Small animal ear diseases- An illustrated guide. Redaktör: Gotthelf, L.N. s. 114-119. W.B Saunders company. USA.
- Halliwell, R. 199n. *Dietary hypersensitivity in the dog- A monograph*. Provided as a service to the veterinary profession by Waltham.
- Hansson Hallgren, M. 1991. *Min bästa vän*. Jycke-Tryck AB, Vagnhärad, Sverige. s. 74-82.
- Hart, B.L & Hart, L.A. 1985. *Canine and Feline Behavioural Therapy*. Lea & Febiger, Philadelphia, USA. s. 307.
- Hart, B.L & Hart, L.A. 1997. *Selecting, raising and caring for dogs to avoid problem aggression*. Journal of the American Veterinary Medical Association. April 15; 210;8. s. 1129-1134.

- Hedhammar, Å. 1975. *Valputfodring- skelettutveckling*. Särtryck ur Svensk Veterinärtidning. 8;27. s. 341-352.
- Hermelin, G. 1979. *Spaniel och retriever*. s. 30-32. ICA bokförlag. Västerås.
- Holm-Hansen, M. 1990. *Min golden retriever*. s. 4. ICA bokförlag. Västerås.
- Holm-Hansen, M. 1991. *Golden retriever*. s. 4-5, 11-15. ICA bokförlag. Västerås.
- Hoppe, A. 1985. *Urinvägsinfektion hos hund*. Rapport. 9. s. 7-8.
- Hoppe, A. 1989. *Urinsten hos hund- vad beror på hunden och vad betyder utfodring och andra yttre faktorer*. I: Från valp till vuxen- frisk och lycklig. Sammanställning från hunduppfödarsymposiet Sveriges Lantbruksuniversitet, 25-26 nov. 1989. s. 36-37. Ljungföretagen. Örebro.
- Hoppe, A. 2002. *Urinvägarnas sjukdomar hos hund och katt*. Institutionen för kirurgi och medicin, smådjur Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Hoppe, A., Swenson, L., Jönsson, L. & Hedhammar, Å. 1990. *Progressive nephropathy due to renal dysplasi in shih tzu dogs in Sweden: A clinical pathological and genetic study*. Journal of Small Animal Practice. 31. s. 83-91.
- Ihrke, P.J. 1979. *Canine seborrhic disease complex*. The Veterinary Clinics of North America. 9;1. s. 93-106.
- Jensen, P. 1996. *Stress i djurvärlden*. Gummessons tryckeri, Falköping, Sverige.
- Jerre, S. 1989. *Otiter hos hund- ett underskattat problem*. Svensk veterinärtidning. 4;41. s. 185-194.
- Koestner, A. 1989. *Neuropathology of Canine Epilepsy*. Problems in Veterinary Medicine. 1;4. s. 516-533.
- Kumar, A. & Roman-Auerhahn, M.R. 2000. *Anatomy of the Canine and feline ear*. I: Small animal ear diseases- An illustrated guide. Redaktör: Gotthelf, L.N. s. 2-23. W.B Saunders company. USA.
- Larsson, M. 1986. *Ras-, köns- och åldersfördelning hos hundar med primär hypotyreoidism*. I: Symposium om ärftligt betingade sjukdomar hos hund. Svensk veterinärtidning. Suppl. 11. s. 181-183.
- Linde Forsberg, C. 1985. *Kronisk varig livmoderinfektion- Pyometra*. Rapport. 3. s. 10-11.
- Lindholm, Å. 2001. *Ny syn på höfter- För och nackdelar med FCI-anpassning*. Hundsport. 10. s. 14-17.
- Lindholm, Å. 2002. *Golden retriever*. s. 71-83. ICA bokförlag. Västerås.
- Lust, G. & Farell, P-W. 1977. *Hip dysplasia in dogs: The interplay of genotype and environment*. The Cornell veterinarian. 67. s. 447-466.
- Milne, K.L., & Hayes, H.M., JR. 1981. *Epidemiologic features of canine hypothyroidism*. The Cornell veterinarian. 71;1. s. 3-14.
- Molin, B. 2000. *Hälsoråd för hund*. 12 ed. s. 26-27,31-33. BM-DjurHälsoråd. Frändefors.
- Narfström, K. 1981. *Katarakt hos hund*. Hundsport. 4. s. 28-29.
- Nicholas, A.K. 1979. *The book of the Labrador Retriever*. T.F.H Publications, Inc.
- Nielsen, M. 1979. *Golden retriever*. ICA-förlaget AB. Västerås.
- Niskanen, M. & Thrusfield, M.V. 1998. *Associations between age, parity, hormonal therapy and breed, and pyometra in Finnish dogs*. The veterinary record. 143;18. s. 493-498.
- Olson, P. 1989. *Gamla välkända och nya infektionssjukdomar hos hund*. I: Från valp till vuxen- frisk och lycklig. Sammanställning från hunduppfödarsymposiet Sveriges Lantbruksuniversitet, 25-26 nov. 1989. s. 36-37. Ljungföretagen. Örebro.
- Parker, A.J & Small, E. 1979. *The nervous system - kap 12*. I: Canine medicine. 4 ed. Redaktör: Catcott, E.J. s. 786-794. American veterinary publications, Santa Barbara, USA
- Sallander, M. *Diet and activity in Swedish dogs*. Doctoral thesis, Swedish university of agricultural sciences, Department of Animal Nutrition and Management. Uppsala.
- Scott, D.W. 1979. *The ear - kap 19*. I: Canine medicine. 4 ed. Redaktör: Catcott, E.J. s. 786-794. American veterinary publications, Santa Barbara, USA
- Simpson, J.W. & Else, R.W. 1991. *Digestive disease in the dog and cat*. Blackwell scientific publications.
- Sundgren, P.E. 1993. *Working dogs- Testing and breeding*. The fifth International Symposium on Rescue Dogs. 17-20 maj. Sweden.
- Svartberg, K. 1997. *Om beteendets betydelse i avelsarbetet*. I: Kvalitetsutveckling med hunden i fokus. Sammanställning från symposium november 1997. Svenska Kennelklubben.
- Svenska Brukshundklubben (SBK). 1997. *Anvisningar Mentalbeskrivning*. Stockholm.

- Swenson, L., Audell, L. & Hedhammar, Å. 1997a. *Prevalence and inheritance of and selection for hip dysplasia in seven breeds of dogs in Sweden and benefit: cost analysis of a screening and control program*. Journal of the American Veterinary Medical Association. 210;2. s. 207-214.
- Swenson, L., Audell, L. & Hedhammar, Å. 1997b. *Prevalence and inheritance of and selection for elbow arthrosis in Bernese Mountain Dogs and Rottweilers in Sweden and benefit: cost analysis of a screening and control program*. Journal of the American Veterinary Medical Association. 210;2. s. 215-221.
- Wallin Håkanson, B. 1996a. *Progressiv retinal dysplasi (PRA)*. Sund hundavel. Utg. 2. s. D107-D109.
- Wallin Håkanson, B. 1996b. *Progressiv nefropati*. Sund hundavel. Utg. 2. s. D103-D105.
- Wallin Håkanson, B. 1997. *Urinsten*. Sund hundavel. Utg. 3. s. D131-D133.
- Wikström, B. 1984. *Är hunden sjuk? Att förebygga- att bota*. s. 40. ICA bokförlag. Västerås.
- Wikström, B. 1993. *Hundens sjukdomar*. ICA bokförlag. Västerås.
- Öhlén, B. & Bergvall, K. 1999. *Vanliga hudsjukdomar hos hund och katt*. Schering-Plough AB. Stockholm.

Internet

- Golden retrieverklubbens hemsida. 2003-09-15. www.goldenklubben.com, valphänvisning.
- SKK:s hemsida. 2003a. Svenska kennelklubben. 2003-10-17. www.skk.se. SKK:s avelskommitté (AK) informerar, PM Rasspecifika avelsstrategier (RAS).
- SKK:s hemsida. 2003b. Svenska kennelklubben. 2003-07-20. www.skk.se. registreringsstatistik golden retriever 2002.
- SKK:s hemsida. 2003c. Svenska kennelklubben. 2003-06-13. www.skk.se. SKK:s genetiska hälsoprogram, höftledsröntgen - raser med krav på HD-röntgen för registrering av avkomma samt armbågsledröntgen – skelett övrigt
- SKK:s hemsida. 2003d. Svenska kennelklubben. 2003-06-13. www.skk.se. SKK:s genetiska hälsoprogram, höftledsröntgen - gradering.
- SKK:s hemsida. 2003e. Svenska kennelklubben. 2003-09-29. www.skk.se. AnomaLex.
- SKK:s hemsida. 2003f. Svenska kennelklubben. 2003-06-13. www.skk.se. SKK:s genetiska hälsoprogram, övrigt skelett, armbågsledsröntgen - gradering.
- SLU forskning:s hemsida. 2003a. Sveriges Lantbruksuniversitet. 2003-10-17. www.slu.se/forskning/veterinar. Hur behandlar man epilepsi hos hundar?
- SLU forskning:s hemsida. 2003b. Sveriges Lantbruksuniversitet. 2003-10-17. www.slu.se/forskning/veterinar. Hur upptäcker jag om min tik har livmoderinfektion?

Muntliga källor

- Hamfelt, C. 2004. Avelspolicygruppen, Golden retrieverklubben. 2004-01-08.
- Svensson, E. 2003. Agronomstuderande, Sveriges Lantbruksuniversitet. Uppsala 2003-12-18.

Enkät nr: .....

Undersökning av funktion och hälsa hos Golden Retriever

Inlämnade svar på denna enkät kommer att behandlas konfidentiellt vad gäller enskilda hundars och hundägares identitet. Resultat som presenteras från enkäten kommer inte att namnge enskilda hundar, hundägare eller uppfödare.

Om flera alternativ anges, stryk under det/de alternativ som stämmer bäst. Om utrymmet på raderna inte räcker använd ett löst papper (ange i så fall nummer på den fråga som besvaras).

Hundens namn: .....

Registreringsnummer: .....

Hundens kön: tik   hane   Född, år: 1997/2000   månad: .....

1. Varför valde du att skaffa en Golden retriever?

.....
.....
.....

2. Vilken är hundens främsta användningsområden (ringa in en eller flera alternativ)

Sällskap   Jakt   Jaktprov   Viltspår   Lydnad   Bruks   Agility   Tjänste/likn.   Utställning   Avel
Annat, ange vad: .....

3. Har du för närvarande flera hundar?   Ja   Nej

Vilken ras/vilka raser?: .....

.....

.....

4. Har du haft hund tidigare?   Ja   Nej

Vilken ras/vilka raser?: .....

.....

.....

5. **Hur bor hunden?** Lägenhet Villa-/radhusområde Hus på landet

6. **Hur lång tid uppskattar du att hunden vistas utomhus per dag (vardagar)?** .....

7. **Vilken typ av foder äter hunden (torrfoder, konserv, fryst foder, egen blandning)?**

.....
.....

8. **Är hunden försäkrad?** Ja Nej

Om ja, vad omfattar försäkringen? Liv Förlorat avelsvärde Sjukdom/skada

9. **Hur bedömer du din hunds allmänna hälsotillstånd?** (bortse från tillfälliga åkommor)

dåligt mindre bra tillfredställande mycket gott

10. Hud

Har hunden haft problem med huden? Aldrig Någon gång Flera gånger Ofta

Om ja, vilken typ av problem? .....

.....

Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången? .....

Har problemen diagnostiserats av veterinär? Ja Nej

Behandling? .....

.....

Har behandlingen hjälpt? Ja Delvis Nej Vet ej

Har ersättning för hudproblem någon gång betalats från försäkringsbolag? Ja Nej

Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina hudproblem?

Inte alls Något Ganska mycket Mycket

Övriga kommentarer till hudproblem: .....

.....

.....

11. Öron

Har hunden haft problem med öronen?	Aldrig	Någon gång	Flera gånger	Ofta
Om ja, vilken typ av problem?				
.....				
Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången?				
Har problemen diagnostiserats av veterinär?	Ja		Nej	
Behandling?				
.....				
Har behandlingen hjälpt?	Ja	Delvis	Nej	Vet ej
Har ersättning för öronproblem någon gång betalats från försäkringsbolag?				Ja Nej
Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina öronproblem?	Inte alls	Något	Ganska mycket	Mycket
Övriga kommentarer till öronproblem:				
.....				
.....				

12. Ögon

Är din hund ögonlyst?	Ja	Nej		
Om ja, när lystes den senast?				
Har hunden någon anmärkning?	Ja	Nej		
Om ja, vad?				
Har hunden haft problem med ögonen?	Aldrig	Någon gång	Flera gånger	Ofta
Om ja, vilken typ av problem?				
.....				
Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången?				
Har problemen diagnostiserats av veterinär?	Ja		Nej	
Behandling?				
.....				
Har behandlingen hjälpt?	Ja	Delvis	Nej	Vet ej
Har ersättning för ögonproblem någon gång betalats från försäkringsbolag?				Ja Nej
Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina ögonproblem?	Inte alls	Något	Ganska mycket	Mycket
Övriga kommentarer till ögonproblem:				
.....				
.....				

13. Urinvägar, njurar

Har hunden haft problem med urinvägar/njurar?   Aldrig   Någon gång   Flera gånger   Ofta

Om ja, vilken typ av problem? .....

.....

Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången? .....

När hade ni senast bekymmer med detta? .....

Har problemen diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

.....

Har behandlingen hjälpt?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Har ersättning för problemen någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina problem med urinvägar/njurar?

Inte alls   Något   Ganska mycket   Mycket

Övriga kommentarer till problem med urinvägar/njurar: .....

.....

.....

14. Mage, tarm

Har hunden haft problem med mage/tarm?   Aldrig   Någon gång   Flera gånger   Ofta

Om ja, vilken typ av problem? .....

.....

Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången? .....

När hade ni senast bekymmer med detta? .....

Har problemen diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

.....

Har behandlingen hjälpt?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Har ersättning för problemen någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina problem med mage/tarm?

Inte alls   Något   Ganska mycket   Mycket

Övriga kommentarer till problem med mage/tarm: .....

.....

.....

15. Infektioner

Har hunden haft infektioner (annat än vad som angetts ovan)?

Aldrig   Någon gång   Flera gånger   Ofta

Om ja, vilken typ av infektioner? .....

Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången? .....

Har infektionerna diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

Har behandlingen hjälpt?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Har ersättning för infektioner någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Övriga kommentarer angående infektioner: .....

16. Epilepsi, krampanfall

Har hunden haft epilepsi eller krampanfall?

Aldrig   Någon gång   Flera gånger   Ofta

Vid vilken ålder uppträdde anfallen första gången? .....

Har epilepsi diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

Har behandlingen hjälpt?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Har ersättning för epilepsi/kramper någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Övriga kommentarer angående epilepsi/kramper: .....

17. Skelett och leder

Är din hund röntgad med avseende på höft- eller armbågsfel?   Ja   Nej

Diagnos höftleder (HD): .....

Diagnos armbågar (AD): .....

Upplever du att hunden har besvär av HD eller AD?   Ja   Nej

Har hunden haft andra problem med skelett och leder?

Aldrig   Någon gång   Flera gånger   Ofta

Vid vilken ålder uppträdde problemen första gången? .....

Har orsaken till besvären diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

.....

Har behandlingen hjälpt?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Har ersättning för problemen någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Hur mycket upplever du att hunden besväras av sina skelett/led-problem?

Inte alls   Något   Ganska mycket   Mycket

Övriga kommentarer angående skelett/leder: .....

.....

.....

18. Mentalitet

Har hunden visat aggressivitet?   Ja   Nej

Om ja, i vilka situationer?

I kontakt med: Vuxna människor   Barn   Hanhundar   Tikar   Valpar

Annat: .....

.....

.....

Har hunden visat omotiverad rädsla? Ja   Nej

Om ja, för vad?

Skott/smällar   Andra ljud   Hala golv   Trappor   Människor   Andra hundar

Annat: .....

.....

.....

19. Övrigt

Har hunden visat andra tecken på hälsoproblem än de ovan nämnda?   Ja   Nej

Om ja, vilka? .....

.....
.....
.....

Har problemet/problemen diagnostiserats av veterinär?   Ja   Nej

Behandling? .....

.....
.....

Hur har behandlingen hjälpt? .....

.....
.....

Har ersättning för problemen någon gång betalats från försäkringsbolag?   Ja   Nej

Kommentarer till övriga hälsoproblem: .....

.....
.....
.....

20. Har ovan beskrivna problem orsakat varaktigt lidande för din hund eller avsevärt påverkat hundens aktivitet och funktion?   Ja   Delvis   Nej   Vet ej

Om ja eller delvis, på vilket sätt (ange det viktigaste)? .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

21. När du skaffade dig hunden vad hade du tänkt använda den till?

Sällskap   Jakt   Jaktprov   Viltspår   Lydnad   Bruks   Agility   Tjänste/likn.   Utställning   Avel

22. Kan du använda hunden till det du tänkt?   Ja   Delvis   Nej

a) Vilka förväntningar på hunden hade du?

.....
.....
.....

b) Uppfyller hunden dina förväntningar?

.....
.....
.....

c) Vilken är din hunds största fördelar?

.....
.....
.....

d) Vilken är din hunds största brister?

.....
.....
.....

23. Kommer du att skaffa Golden retriever igen?   Ja   Kanske   Nej

---

Om du inte längre har hunden kvar hoppas vi att du vill hjälpa oss genom att besvara fråga A nedan om hunden inte längre lever och fråga B om hunden har bytt ägare

Stryk under det/de alternativ som stämmer.

A. Har hunden dött/avlivats? Ja Nej

Ange i så fall när: År: ..... månad: .....

Dödsorsak: .....

Utgick ersättning från försäkringsbolag? Ja Nej

B. Har hunden bytt ägare? Ja Nej

Ange i så fall när: År: ..... månad: .....

Ange om möjligt ny ägares namn och adress (så vi kan skicka enkäten vidare)

.....
.....
.....

---

*Tack så mycket för att du tagit dig tid att besvara frågorna i denna enkät.
Vänligen
SLU/Golden retrieverklubben*

Bilaga 2. Svar på frågan ”Varför valde du att skaffa golden retriever?”

Varför Golden?	Antal (Totalt 182)	%	Varför Golden?	Antal (Totalt 182)	%
Haft tidigare/tidigare erfarenhet	51	28.0	Lätt att ha & göra med	1	0.5
Bra familjehund	42	23.1	För att arbeta med, lydnad/ sök/ räddning/ lavin	6	3.3
Barnvänlig	29	15.9	Jakt/ apportering	7	3.8
Bra sällskapshund	21	11.5	Fanns inget annat alternativ!	1	0.5
Bra psyke, mentalitet	16	8.8	Tycker om/ Underbar/ härlig / fin/ trevlig/ bästa ras	13	7.1
På grund av dess egenskaper	4	2.2	Alltid velat ha Golden	5	2.7
Godmodig	4	2.2	Passar mig/oss	8	4.4
Trygg/ stabil/ harmonisk	4	2.2	Bra första hund	7	3.8
Stresstålig	1	0.5	Oplanerat	9	4.9
Snäll/ vänlig	35	19.2	Gåva	1	0.5
Positiv/ glad	18	9.9	Tycker om att gå i skog och mark, vara ute, gå promenader	3	1.6
Trevlig	38	20.9	Bra om hundrädd	3	1.6
Härlig/ go	5	2.7	Barnens önskan	2	1.1
Social	1	0.5	Ej så mycket motion	1	0.5
Tillgiven/ trofast	8	4.4	Mycket motion	1	0.5
Klok	2	1.1	Vattenpassion	1	0.5
Lugn	14	7.7	Ville prova någon ny ras	1	0.5
Pigg/ hund med "go" i	2	1.1	För att komma ut	1	0.5
Följsam	1	0.5	Ordentlig/riktig hund	1	0.5
Vacker/ Fin	22	12.1	Uppfödare	1	0.5
Lagom/ Bra storlek.	9	4.9			
Allroundhund, mångsidig	10	5.5			
Lätt att träna/ lära sig/ lättlärd/ samarbetsvillig/ lättfostrad	34	18.7			

Bilaga 3. Specificering av de olika hälsoproblemen. Procenttalen är beräknade som procent av de som svarat på frågan. OBS! En hund kan ha haft problem med flera saker.

	Problem	Antal hundar	%
HUD <i>184 svarat på frågan</i>	Våt/fukteksem/hotspot	44	23,9
	Eksem	11	6,0
	Allergi	7	3,8
	Klåda	7	3,8
	Hudirritationer	6	3,3
	Rävs-kabb	4	2,2
	Mjällig	3	1,6
	Utslag	3	1,6
	Tappar mycket päls	2	1,1
	Tassproblem	2	1,1
	Torra armbågar	2	1,1
	Finnar	1	0,5
ÖRON <i>185 svarat på frågan</i>	Inflammation	29	15,7
	Svamp	1	0,5
	Klåda	5	2,7
	Eksem	2	1,1
	Mycket vax	9	4,9
	Fuktiga	1	0,5
	Blodöra	1	0,5
	Öronskabb/Öronkvalster	2	1,1
ÖGON <i>152 svarat på frågan</i>	Ögoninflammation	12	7,9
	Ögonskada	3	2,0
URINVÄGAR, NJURAR <i>183 svarat på frågan</i>	Urinvägsinfektion	14	7,7
	Blåskatarr	1	0,5
	Förhudskatarr	2	1,1
MAGE, TARM <i>182 svarat på frågan</i>	Diarré /kräkningar	20	11,0
	Kräkningar/diarré av att ätit olämpliga saker	14	7,7
	Känslig/överkänslig	9	4,9
	Gastroenterit/ Mag- och tjocktarmskatarr	2	1,0
	Grovtarmsinflammation	1	0,5
INFEKTIONER <i>185 svarat på frågan</i>	Tonsilit/ Halsproblem	9	4,9
	Kennelhosta	5	2,7
	Analsäcksinflammation	5	2,7
	Ehrlichios	4	2,2
	Hosta	3	1,6
	Borrelia	3	1,6
	Lunginflammation	2	1,1
	TBE/Hjärnhinneinflammation	2	1,1
	Akut infektion	1	0,5
	Vaginal infektion	1	0,5

Forts. Bilaga 3

	Problem	Antal hundar	%
EPILEPSI, KRAMPANFALL <i>184 svarat på frågan</i>	Diagnosticerats epilepsi	2	1.1
	Odiagnosticerade kramper	1	0.5
SKELETT, LEDER <i>158 svarat på frågan</i>	HD/AD	4	2.9
	Ej angivet/ odiagnosticerat	4	2.5
	Svansknäckning	1	0.6
	Växtvärk	1	0.6
	Lösa benflisor i has	1	0.6
	Ont på grund av Borrelia	1	0.6
	Haltar	1	0.6
	Trolig muskelinflammation	1	0.6
	Spricka höger fram	1	0.6
ÖVRIGA HÄLSOPROBLEM <i>182 svarat på frågan</i>	Livmoderinflammation	5	2.7
	Odiagnosticerat	4	2.2
	Allergisk reaktion	3	1.6
	Sköldkörtelfel	1	0.5
	Lungförträngning	1	0.5
	Vattensvans	1	0.5
	Avslitet korsband	1	0.5
	Skendräktig	1	0.5
	Spruckna klor	1	0.5
	Översexuell	1	0.5
	Nybildning	1	0.5
	Benhinneinflammation	1	0.5
	Noskvalster	1	0.5
	Blödningar mellan löpen	1	0.5

Bilaga 4. Svar på frågan ”Vad är din hunds största fördelar?”

Fördelar	Antal (Totalt 171)	%	Fördelar	Antal (Totalt 171)	%
"Will to please"/lätt att arbeta med/ samarbetsvillig/ lättlärd	16	9.4	Charmig / go/ mysig/ härlig	10	5.8
Tycker om att arbeta/ arbetsvillig	11	6.4	Kelig/ gosig	6	3.5
Lydig	20	11.7	Rolig / kul	4	2.3
Pålitlig	2	1.2	Nyfiken	1	0.6
Går att ha lös	3	1.8	Tillgiven	20	11.7
Förståndig/ klok/ smart	5	2.9	Lugn/ rofylld	35	20.5
Allroundhund	2	1.2	Sansad	2	1.2
Lätt att ha med, finner sig lätt	7	4.1	Tålmodig/ tålig	5	2.9
Lätthanterlig/ lätt att ha & göra med	2	1.2	Harmonisk	2	1.2
Stor apportlust/ stort föremålsintresse	3	1.8	Alert/ pigg	14	8.2
Bra apportör	1	0.6	Mycket "go" / fartig/ aktiv/ livlig	5	2.9
Bra på jakt(viltspår, drivande, skallar)	1	0.6	Barnsinnet kvar	1	0.6
Tycker om agility	1	0.6	Lekfull	4	2.3
Bra mentalitet/ temperament	26	15.2	Lugn inne & pigg ute	3	1.8
Milt sätt/ mjuk	6	3.5	Egen vilja/ självständig	3	1.8
Stabil / trygg / orädd	14	8.2	Personlig/ stor personlig het	3	1.8
Godmodig/ godhet	3	1.8	Perfekt	1	0.6
Lättsam	3	1.8	Bra familjehund	2	1.2
Trogen / trofast	6	3.5	Barnvänlig	21	12.3
Snäll/ vänlig/ kärleksfull	56	32.7	Sällskaplig /bra kompis	17	9.9
Älskar sin familj/ kärleken oss emellan	2	1.2	Social	3	1.8
Glad/ positiv	50	29.2	Bra beteende/ vänlig mot människor	6	3.5
Trevlig	10	5.8	Älskar människor	9	5.3

Forts. **Bilaga 4**

Fördelar	Antal (Totalt 171)	%
Tycker om / trevlig m andra hundar &/ andra djur	10	5.8
Hög social kompetens	1	0.6
Vacker/ söt	7	4.1
Frisk/ sund	4	2.3
Skäller inte	9	5.3
Sticker inte på vilt/ inga jaktinstinkter	2	1.2
Inga bus när ensam hemma/ trädgården	3	1.8
Husvakt	2	1.2
Ger signal när någon kommer	1	0.6
Håller sig till flocken, bryr sig ej om andra	1	0.6
Lämnar bra avkomma	1	0.6
Älskar att simma	1	0.6
Morgontrött	1	0.6
Saknar hudproblem	1	0.6
Älskar att vara ute	1	0.6
Hoppar inte	1	0.6

Bilaga 5. Svar på frågan ”Vad är din hunds största brister?”

Brister	Antal (Totalt 154)	%	Brister	Antal (Totalt 154)	%
Har inga brister / kan inte komma på någon/ vet ej	41	26.6	Skäller	2	1.3
Exteriöra brister	5	3.2	Lyssnar inte på ägaren/ opålitlig/ olydig/ kunde vara mer följsam	9	5.8
Sjukdom/ hälsoproblem	6	3.9	Vågar inte ha honom lös	1	0.6
Omogen / barnslig	4	2.6	Drar i kopplet	7	4.5
Otålig/ sprallig / lättstörd/ hispig	4	2.6	Hårar/ smutsar ner	3	1.9
Vild/ livlig	2	1.3	För matglad / hungrig jämt	6	3.9
För glad (i människor, vill hälsa för mycket)	5	3.2	Äter saker ute	4	2.6
För livlig vid möten med andra människor, djur	3	1.9	Andra brister/ konstiga saker för sig	8	5.2
Bristande koncentration	1	0.6	Ingen vakthund	2	1.3
Stark egen vilja/ envis/ tjurig/ för självständig	8	5.2	Sticker efter vilt/ för hög jaktinstinkt	3	1.9
Rädslor	8	5.2	För kräsen med mat	3	1.9
Skottberörd	1	0.6	För mycket samarbetsvilja/ vilja att vara till lags	2	1.3
Ljudkänslig	2	1.3	Storleken	1	0.6
Feg/ vek/ osäker/ rädd	16	10.4	För lugn	1	0.6
Kan ej höja rösten/ bli arg på den	2	1.3	Ingen dådkraft	1	0.6
Stressad /stresskänslig	4	2.6	Vill inte vara ensam hemma	1	0.6
Mentaliteten	1	0.6	För snäll	1	0.6
Aggressiv	1	0.6	Katthatare	1	0.6
Morrar, vaktar sina saker, vill bestämma	3	1.9	Svårfostrad	1	0.6
Svårt med/ aggressiv mot tikan	3	1.9	Dreglar	1	0.6
Svårt med/ aggressiv mot hanhundar	4	2.6	Ej ägarbunden	1	0.6
Något låg retningströskel	1	0.6	Inte så intresserad i andra hundar	1	0.6
För vaktig	1	0.6	Tigger vid matbordet	1	0.6

Forts. **Bilaga 5.**

Brister	Antal (Totalt 154)	%
Måste ha något i munnen vid hälsning	1	0.6
Svårt att gå upp i vikt	1	0.6
För ullig päls	1	0.6